

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

С.О. Єрмак, Л.Д. Костакова

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

**Кривий Ріг
2016**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра підприємництва і торгівлі

С.О. Єрмак

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри підприємництва і торгівлі
Протокол № 7
від “21” листопада 2016 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 4
від “23” грудня 2016 р.

Кривий Ріг
2016

УДК 33:658(072)
Є72

Рецензенти:

О.Є. Бавико – д-р. екон. наук, доцент;
С.В. Волошина - канд. екон. наук, доцент.

Єрмак С.О.

Є 72 Економіка підприємства [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / С.О. Єрмак, Л.Д. Костакова ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підприємництва і торгівлі. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. – 86 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і покликані допомогти студентам організувати вивчення дисципліни «Економіка підприємства» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

© Єрмак С.О., Костакова Л.Д., 2016
© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	18
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності підприємства	19
Змістовий модуль 2. Ресурсний потенціал підприємства	22
Змістовий модуль 3. Ефективність діяльності підприємства	28
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	33
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності підприємства	34
Змістовий модуль 2. Ресурсний потенціал підприємства	55
Змістовий модуль 3. Ефективність діяльності підприємства	71

ВСТУП

Для реалізації самостійної роботи в процесі вивчення дисципліни «Економіка підприємства» студенти виконують комплекс завдань різних типів відповідних рівнів складності.

Основна мета самостійної роботи студентів – підвищення якості підготовки бакалавра, яка досягається поетапно:

- на першому етапі формує у студентів практичні навички з обробки статистичної інформації і її аналізу;
- на другому етапі сприяє формуванню економічного мислення студентів, поглибленню їх знань з основних тем курсу, що передбачає виконання певних економічних розрахунків за даними конкретного підприємства і їх обґрунтуванню;
- на третьому етапі вона конкретизується в підготовці студента до якісного виконання курсової роботи з економіки і фінансів підприємства з використанням засобів Excel.

Організація самостійної роботи студентів здійснюється поетапно, тому завдання для самостійної роботи ускладнюються по мірі надбання і закріплення студентами навичок економічних розрахунків.

Завдання носять як комплексний, так і індивідуальний характер і виконується кожним студентом за даними певного підприємства, на основі форм звітності наданої викладачем. Дані завдання спрямовані на вироблення уміння і навичок практичного аналізу економічних показників в середовищі Excel, що сприяє підтримці постійного зворотного зв'язку із студентами в процесі здійснення індивідуальної самостійної роботи, яка є чинником ефективності учбового середовища.

Дані методичні рекомендації для вивчення дисципліни дозволяють реалізувати певні задачі, тому передбачають виконання завдань двох рівнів складності:

- а) на першому рівні завданням передбачено виконання аналітичних розрахунків і самостійне складання аналітичних таблиць;
- б) на другому рівні завдання для самостійної роботи будується так, щоб студент навчився застосовувати в розрахунках раніше одержані знання з таких курсів, як комп'ютерні технології, статистика, бухгалтерський облік та ін.

Для підвищення ефективності самостійної роботи забезпечений логічний взаємозв'язок між завданнями для практичної і самостійної роботи з дисципліни і курсам, на яких базується його вивчення.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 150	Семестр	
	5-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 6,5	Лекції	
	26 год.	8 год.
	Практичні, семінарські	
	39 год.	6 год.
	Лабораторні	
	-	-
	Самостійна робота	
	85 год.	136 год.
Вид контролю: екзамен		

2. Ціль та завдання дисципліни

Ціль - поглиблення теоретичних знань студентів і набуття ними практичних навичок питань оптимального використання матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів підприємства.

Завдання навчальної дисципліни полягають у тому, щоб озброїти студентів сучасними знаннями теорії формування ресурсного потенціалу підприємства, механізмів управління підприємством та практичними навиками оцінки стану та ефективності роботи з урахуванням аналізу фінансових результатів, з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р. с		л	п	ла б	інд	с.р. с
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності підприємства												
Тема 1. Підприємство як об'єкт і суб'єкт ринкових відносин .	9	2	3	-		4	9	1		-	-	8
Тема 2. Середовище функціонування підприємства	13	2	3	-		8	13	1		-	-	12
Тема 3. Економічне управління підприємством	11	2	3	-		6	11			-	-	11
Тема 4. Стратегія підприємства, її формування та передумова реалізації	9	1	2	-		6	9			-	-	9
Тема 5. Планування діяльності підприємств	9	1	2			6	9					9
Разом за змістовим модулем 1	51	8	13	-		30	50	2		-	-	49
Змістовий модуль 2. Ресурсний потенціал підприємства												
Тема 6. Ресурсний потенціал підприємства	11	2	3	-		6	11	1		-	-	10
Тема 7. Основні фонди підприємства	13	2	3	-		8	13	1	1	-	-	11
Тема 8. Нематеріальні ресурси	12	2	2	-		8	10	1	1	-	-	8
Тема 9. Фінансові ресурси підприємства	11	2	3			6	11	1	1			9
Тема 10. Трудові ресурси підприємства	11	2	3			6	11					11
Разом за змістовим модулем 2	58	10	14	-		34	55	4	3	-	-	49
Змістовий модуль 3. Ефективність діяльності підприємства												
Тема 11. Товарооборот торговельних підприємств	11	2	3			6	11		1			10
Тема 12. Оптимізація	12	2	3			7	12	1	1			10

поточних витрат підприємства												
Тема 13. Фінансові результати діяльності підприємства	11	2	3			6	11	1	1			9
Тема 14. Обґрунтування показників діяльності підприємства	7	2	3			2	7					7
Разом за змістовим модулем 3	41	8	12	-		18	50	2	3			36
ІНДЗ	-	-	-	-		-	-		-	-	-	-
Усього годин	150	26	39	-		85	150	8	6	-	-	136

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<u>Семінар-дискусія</u> Підприємство як об'єкт і суб'єкт господарювання	2
2	<u>Семінар-дискусія</u> Середовище функціонування підприємства	2
3	<u>Семінар запитань і відповідей</u> Комерційний розрахунок як інструмент господарювання	2
4	<u>Семінар-дискусія</u> Стратегія підприємства, її формування і передумови реалізації.	1
5	<u>Письмове опитування</u> Планування діяльності підприємств	1
6	<u>Практичне заняття</u> Ресурсний потенціал підприємства	2
7	<u>Семінар запитань і відповідей</u> Матеріальні ресурси підприємства	1
8	<u>Практичне заняття</u> Основні фонди підприємства	1
9	<u>Практичне заняття</u> Оборотні активи підприємства	2
10	<u>Практичне заняття</u> Трудові ресурси підприємства	2
11	<u>Практичне заняття</u> Фінансові ресурси підприємства	2
12	<u>Практичне заняття</u> Товарообіг торговельних підприємств	2
13	<u>Семінар запитань і відповідей</u> Витрати виробництва та обігу	1
14	<u>Практичне заняття</u> Витрати виробництва і обігу	2
15	<u>Семінар-дискусія</u> Фінансові результати діяльності підприємства	1
16	<u>Практичне заняття</u> Оцінка доходів підприємства	1
17	<u>Практичне заняття</u>	1

	Оцінка прибутку підприємства	
18	Практичне заняття Обґрунтування показників діяльності підприємства	2
	Разом	30

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Основи економічної діяльності підприємства			
Семінарське заняття Тема 1. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. Роль і місце підприємств у ринковому середовищі. Проблеми функціонування об'єднань підприємств в Україні. Тенденції та проблеми розвитку малих підприємств в Україні. Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Підготовка до презентації доповіді. 3. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінарське заняття Тема 2. Середа функціонування підприємства	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Середа функціонування підприємства. Характеристика факторів, складових частин та умов зовнішнього середовища. Особливості зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Підготовка до презентації доповіді. 3. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Практичне завдання Тема 3. Економічне управління підприємством	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Сутність господарського та економічного механізмів підприємства. Комерційний розрахунок – основа економічного механізму підприємства. Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Розв'язання практичних завдань. 3. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Семінарське заняття Тема 4. Прогнозування та планування	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань Прогнозування та планування діяльності підприємства. Прогнозування розвитку підприємств. Організація планування на підприємстві. Планування ресурсного	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та

діяльності підприємства		забезпечення операційної діяльності. Формування інформаційного поля бізнес-плану. Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Підготовка до презентації доповіді. 3. Самотестування.	обговорювання доповідей
Семінарське заняття Тема 5. Стратегія підприємства, її формування та передумова реалізації	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Сутнісні характеристики та необхідність розробки стратегії підприємства. Етапи розробки стратегії підприємства, їх класифікація. Джерела [1, 2, 3, 5, 6, 9]. 2. Підготовка до презентації доповіді. 3. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Разом за змістовим модулем 1	30		
Змістовний модуль 2. Ресурсний потенціал підприємства			
Практичне заняття Тема 6. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та оцінка ефективності його використання	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань Сутність, форми та визначення ресурсного потенціалу. Характеристика складових ресурсного потенціалу. Загальна оцінка ефективності використання ресурсів підприємства . Джерело [1, 2, 4, 5, 9, 8]. 2. Розв'язання практичних завдань.	Проведення дискусії, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 7. Матеріальні ресурси підприємства	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Матеріальні ресурси підприємства. Економічна сутність та склад необоротних активів підприємства. Оцінка необоротних активів підприємства. Спрацювання й відтворення необоротних матеріальних активів . Амортизація необоротних матеріальних активів. Ефективність використання основних засобів. Джерело [1, 2, 4, 5, 6, 9]. 2. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 8. Нематеріальні ресурси та активи підприємства	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Сутність та види нематеріальних ресурсів підприємства. Поняття, склад та специфічні риси нематеріальних активів підприємства. Оцінка та амортизація нематеріальних активів підприємства. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування
Практичне заняття Тема 9. Фінансові ресурси підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Фінансові ресурси як основне джерело розвитку підприємства. Основний та оборотний капітал. Інтелектуальний капітал Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 10. Трудові ресурси підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Персонал підприємства та його оцінка. Поняття, класифікація та структура персоналу підприємства. Показники наявності та використання персоналу. Визначення чисельності персоналу та нормування прац. Методи визначення витрат робочого часу.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань

		Продуктивність праці та її планування. Чинники зростання продуктивності праці. Мотивування праці. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Розв'язання практичних завдань	
Разом за змістовим модулем 2	34		
Змістовий модуль 3. Ефективність діяльності підприємств			
Практичне заняття Тема 11. Товарооборот торговельних підприємств	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Персонал підприємства та його оцінка. Поняття, класифікація та структура персоналу підприємства. Показники наявності та використання персоналу. Визначення чисельності персоналу та нормування праці. Методи визначення витрат робочого часу . Продуктивність праці та її планування . Чинники зростання продуктивності праці . Мотивування праці. Джерело [1, 2, 4, 7, 8]. 2. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 12. Оптимізація поточних витрат підприємства	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Поточні витрати підприємства. Суть витрат, їх класифікація. Собівартість продукції та її види. Калькулювання собівартості. Джерело [1, 2, 4, 5, 9]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Практичне заняття Тема 13. Фінансові результати діяльності підприємства	6	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: Фінансово-економічні результати суб'єктів господарювання. Капітал підприємства та його види. Фінансова діяльність підприємства. Дохід підприємства, його суть і види. Прибуток підприємства, порядок визначення та використання. Рентабельність підприємства. Ефективність діяльності підприємства. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Тема 14. Обґрунтування показників діяльності підприємства	2	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: крапка безбитковості, крапка мінімального рівня рентабельності, крапка цільового прибутку. Джерело [1, 2, 4, 5, 6]. 2. Самотестування. 3. Розв'язання практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань
Разом змістовим модулем 3	18		
Разом	85		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності*												
	Загальні						Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	
Розуміння теоретико-методичних аспектів економічної оцінки підприємства							+						
Вміння здійснювати оцінку впливу факторів на динаміку показників									+			+	
Розуміння основ економічного управління підприємством							+						
Вивчення основ прогнозування та планування діяльності підприємства								+					
Розуміння принципів організації товарної та цінової політики підприємства								+	+		+		
Отримання теоретичних і практичних навичок аналізу основних складових ресурсного потенціалу підприємства	+											+	
Вміння приймати управлінські рішення щодо підвищення ефективності діяльності підприємства		+											+

*Примітка: **Загальні компетентності:** 1. Аналіз та синтез. 2. Здатність застосувати знання на практиці. 3. Групова робота. 4. Комунікативні навички. 5. Професійне оволодіння комп'ютерами та інформаційними технологіями. 6. Етичні установки.

Предметно-спеціальні компетентності: 1. Базові загальні знання. 2. Глибокі знання та розуміння. 3. Навички оцінювання. 4. Навички контролювання. 5. Математичні навички. 6. Розв'язання проблем.

8. Форми навчання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Тестування, опитування, виконання лабораторних робіт.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					Сума балів
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	
Змістовий модуль 1						
Тема 1	1		2	1		4
Тема 2	1		1,5	1		3,5
Тема 3	1	1				2
Тема 4			2,5			2,5
Тема 5			2,5			2,5
Разом змістовий модуль 1	3	1	8	2		15
Змістовий модуль 2						
Тема 6	1	2	0,5			3,5
Тема 7	1,5	2	1,5	1		6
Тема 8	1		1,5	1		3,5
Тема 9	1,5	2				3,5
Тема 10	1,5	2				3,5
Разом змістовий модуль 2	6,5	8	3,5	2		20
Змістовий модуль 3						
Тема 11	1,5	2	1			4,5
Тема 12		2	1,5			3,5
Тема 13	1,5	2				3,5
Тема 14	1,5	2				3,5
Разом змістовий модуль 3	4,5	8	2,5			15
Разом						100/50

Оцінювання студентів при проведенні екзамену з використанням комп'ютерної програми «MyTest» або письмово

Оцінка на підсумковому контролі складається з двох елементів:

0-30 балів – теоретична частина (тестування);

0-20 балів – практична частина (розрахункове завдання).

Набрані бали за виконання теоретичної та практичної частин сумуються.
Сума складає загальну кількість балів, отриманих за екзамен.

Теоретична частина екзамену включає тестові завдання (30 тестових завдань).

Оцінювання *тестових завдань* (30 тестових завдань по 1 балу) проводиться на основі інформації, яку надає комп'ютер за результатами тестування (кількість правильних відповідей). Правильна відповідь на одне тестове завдання оцінюється в один бал.

Загальне оцінювання *теоретичної частини* екзамену відбувається шляхом підбиття підсумку або сумування балів, які набрали студенти під час тестування.

Оцінювання результатів виконання **практичної частини** (1 ситуаційне завдання на 20 балів) здійснюється відповідно до шкали оцінювання практичної частини.

Шкала оцінювання практичної частини

Сума балів	Критерії оцінювання
20	Завдання виконано у повному обсязі, відповідь обґрунтована, висновки і пропозиції аргументовані, розрахунки правильні, оформлення відповідає вимогам
14	Завдання виконано у повному обсязі, але допущено незначні неточності в розрахунках або оформленні, прийняті рішення недостатньо аргументовані
8	Завдання виконано не менше ніж на 70% при правильному оформленні або не менше ніж на 80%, якщо допущені незначні помилки в розрахунках чи оформленні
0-6	Завдання виконано менше ніж на 70%, допущені помилки в розрахунках чи оформленні, прийняте рішення не аргументовано

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Шкала оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні рекомендації для вивчення дисципліни.
3. Комплекти індивідуальних завдань.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Базова

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
3. Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос [и др.]. - К. : Знання, 2010. - 463 с.

Допоміжна

1. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
2. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погрішук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.
3. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.
4. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).
5. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.
6. Економіка підприємства / [Покропивний С. Ф., Грещак М. Г., Колот В. М. та ін.] ; під заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.
7. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 727 с.
8. Наказ Міністерства праці та соціальної політики України щодо організації матеріального стимулювання праці працівників підприємств і організацій № 23 від 29.01.2003 р.

9. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.
10. Семернікова І. О. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. О. Семернікова, Н. В. Мешкова-Кравченко. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2010. – 312 с.
11. Сідун В. А. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова. – [2-е вид., переробл. та доповн.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 356 с.
12. Тимош І. М. Економіка праці : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тимош І. М. – Т. : Астон, 2001. – 347 с.
13. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
14. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчетов к бизнес-плану предприятия. Учебное пособие. – Донецк: ДонГУЭТ, 2003. – 197 с.
15. Цивільний кодекс України : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
16. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2011. – 416 с.
17. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 497с.

Інформаційні ресурси

1. www.donnuet.edu.ua – Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського;
2. www.kmu.gov.ua – Кабінет міністрів України;
3. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;
4. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет України зі статистики.

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
ПРАКТИЧНИХ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

ТЕМА 1. ПІДПРИЄМСТВО ЯК ОБ'ЄКТ І СУБ'ЄКТ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

План заняття

- 1.1. Сутність підприємства як об'єкта і суб'єкта ринкових відносин.
- 1.2. Види діяльності підприємства
- 1.3. Правові аспекти функціонування підприємств
- 1.4. Види підприємств, їх характеристика

Література [1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Вид заняття *семінарське заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності понять «підприємство», «юридична особа», «устав підприємства», «засновницький договір», «колективний договір», ознайомлення з основними видами діяльності підприємства, правовими основами його функціонування, основними видами підприємств та їх об'єднань.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі обговорення дискусійних питань.

ТЕМА 2. СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

- 2.1. Зовнішнє середовище: сутність, фактори що його визначають
- 2.2. Мікросередовище підприємства і його складові
- 2.3. Чинники макросередовища господарювання підприємства
- 2.4. Внутрішнє середовище функціонування підприємства

Література [1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14]

Вид заняття: *семінарське заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності зовнішнього середовища, його основних складових: макросередовища і мікросередовища, їх основних чинників та чинників внутрішнього середовища підприємства.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі відповідей на запитання.

ТЕМА 3. ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

План заняття

3.1. Сутність управління підприємством і його економічного механізму функціонування

3.2. Комерційний розрахунок – основа економічного механізму підприємства.

Література [1, 2, 3, 5, 10, 13]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності понять «управління», «економічний механізм функціонування підприємства», «комерційний розрахунок», «самоокупність», «самофінансування», ознайомлення з основними принципами комерційного розрахунку, його формами.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

ТЕМА 4. СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА, ЇЇ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ

План заняття

4.1. Сутність і необхідність розробки стратегії підприємства

4.2. Класифікація стратегій підприємства

4.3. Етапи розробки стратегії підприємства.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15]

Вид заняття: *семінарське заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності поняття «стратегія», ознайомлення з основними видами стратегії, основними етапами процесу формування стратегії розвитку підприємства.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі обговорення дискусійних питань.

ТЕМА 5. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

5.1. Сутність та необхідність планування діяльності підприємства.

5.2. Принципи планування.

5.3. Методи планування на підприємстві.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15]

Вид заняття: *семінарське заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності понять «планування», «план підприємства», «прогноз», «бізнес-план», «інтуїтивне передбачення», «проект, «інвестиційний проект» ознайомлення з основними принципами та методами планування.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі обговорення дискусійних питань.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 6. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

6.1. Сутність, критерії, основні складові ресурсного потенціалу підприємства.

6.2. Сутність та види ефективності, основний критерій ефективності

6.3. Показники оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

Література [1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 14, 15].

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: формування у студентів навичок оцінки ресурсного потенціалу підприємства, вміння застосовувати основні показники ефективності його використання та робити правильні висновки.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. За даними таблиці визначити суму господарських і сукупних ресурсів підприємства, оцінити динаміку ефективності їх використання

(тис.грн.)

Найменування показника	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, (-,+)	Темп зміни, %
1. Середньорічна вартість необоротних активів	6500	7100		
2. Середньорічна сума оборотних активів	546	648		
3. Фонд заробітної платні	1118	1380		
4. Виручка від реалізації чиста	9120	9960		
5. Прибуток чистий	290	360		

ТЕМА 7. МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

- 7.1. Сутність і склад матеріальних ресурсів підприємства
- 7.2. Вартісна оцінка і класифікація основних фондів
- 7.3. Відтворення основних фондів і амортизація
- 7.4. Показники стану, забезпеченості й ефективності використання основних фондів.
- 7.5. Виробнича потужність підприємства.
- 7.6. Економічна сутність, класифікація та показники ефективності використання оборотних активів.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15]

Вид заняття: практичне заняття

Мета: засвоєння і закріплення теоретичних знань, вивчення особливостей аналізу, оцінки та шляхів підвищення ефективності використання основних фондів підприємства, придбання практичних навичок розрахунку структури оборотних засобів, нормативу оборотних засобів, показників використання оборотних засобів

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Методичні рекомендації до проведення семінарського заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Шість верстатів було придбано за 360 тис.грн. Їх доставка обійшлася в 36 тис.грн. Витрати на монтаж, наладку і пуск одного верстата склали 1,6 тис. грн. Через три роки експлуатації ціни на верстати цієї моделі зросли на 65 %, тарифи на транспортні послуги - на 70 %, а вартість монтажу - на 60 %. Річна норма амортизації - 20 %. Визначити види вартісної оцінки верстата.

Завдання 2. Визначити, на якому з трьох підприємств краще використовуються основні фонди, якщо відомі наступні дані:

Таблиця – Основні показники діяльності підприємств

Показники	Підприємство		
	1	2	3
Випуск товарної продукції, млн. грн.	497	346	520
Кількість промислово-виробничого персоналу, тис. чол	16	12.3	18.6
Фондозброєність праці, грн./чол.	13500	14800	11200

Завдання 3. Річна виробнича програма цеху складає: по виробу А- 120 тис. шт., Б- 50 тис. шт., В – 240 тис. шт. Ціна виробу А – 30 грн. шт., Б – 48 грн. шт., В – 16 грн. шт. Виробнича потужність цеху – 11200 тис. грн. на рік. На початок року вартість основних виробничих фондів цеху складала 6500 тис. грн. З 1 березня введено в експлуатацію обладнання на суму 61.5 тис. грн. С 1 грудня – на 120 тис. грн., а 1 вересня вибуло обладнання на 73 тис. грн. Визначити показники використання основних виробничих фондів.

Завдання 4. Обсяг реалізованої продукції у звітному році склав 1510 тис. грн. при середньому залишку власних оборотних активів 990 тис. грн. У планованому періоді передбачається збільшити обсяг реалізації на 20%, а норматив оборотних активів - на 15%.

На скільки днів повинна скоротитися тривалість обороту оборотних активів?

Завдання 5. Визначити: 1. Зміну коефіцієнта оборотності оборотних активів. 2. Зміну тривалості одного обороту. 3. Абсолютне і відносне вивільнення оборотних активів.

Вихідні дані: Середній залишок оборотних активів підприємства в звітному році склав 1,6 млн. грн. Обсяг реалізованої продукції - 2,6 млн.грн. У планованому році передбачається збільшення обсягу реалізації на 15%, а нормативу оборотних активів на 8%.

Завдання 6. Обсяг реалізованої продукції у звітному році склав 2367 тис. грн. при середньому залишку власних оборотних активів 1123 тис. грн. У планованому періоді передбачається збільшити обсяг реалізації на 14%, а норматив оборотних активів - на 11%. На скільки днів повинна скоротитися тривалість обороту оборотних активів?

Завдання 7. На виробництво продукції одного найменування за 2-й квартал звітного року було витрачено наступну кількість матеріалів: А - 500 т, Б - 200 т, В - 900 т. Квартальний план виробництва даного виду продукції перевиконаний на 15 %. Витрати матеріалів за планом в натуральному виразі і оптові ціни на матеріали приведені нижче.

Матеріал	Планові витрати на II кв., т	Оптова ціна грн/т
А	450	120
Б	250	70
В	920	80

Визначити розміри абсолютної і відносної економії (перевитрати) матеріалів в порівнянні з планом в натуральному і вартісному виразах.

Завдання 8. Визначити величину виробничого запасу і коефіцієнт використання матеріалу.

Вихідні дані: Чиста вага деталі – 46 кг. Норма витрати матеріалу – 51 кг/дет. Річний обсяг випуску продукції – 10240 дет. Постачання матеріалу здійснюються один раз на місяць. Норма транспортного запасу – 4 дні. Норма страхового запасу – 25 %.

ТЕМА 8. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

- 8.1. Нематеріальні ресурси, їх сутність і види
- 8.2. Поняття нематеріальних активів, їх склад

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15].

Вид заняття: *семінарське заняття*

Мета: формування у студентів розуміння сутності понять «нематеріальні ресурси», «промислова власність», «винахід», «промисловий зразок», «корисна модель», «ноу-хау», «раціоналізаторська пропозиція», «гудвіл», «патент», «авторське право», «ліцензія», «комерційна таємниця», процесу набуття права власності на нематеріальні ресурси, особливостей їх оцінки та обліку.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі обговорення дискусійних питань.

ТЕМА 9. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

- 9.1. Сутність, класифікація та показники стану трудових ресурсів підприємства.
- 9.2. Показники ефективності використання трудових ресурсів.
- 9.3. Форми та системи оплати праці працівників.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: засвоєння класифікації та структури персоналу підприємства формування у студентів навичок оцінки стану персоналу підприємства, продуктивності праці і трудомісткості виробництва продукції, формування та оцінки фонду оплати праці на підприємстві, визначення основних чинників мотивації та зростання продуктивності праці на підприємстві.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;

- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Робітник виготовив за місяць 385 деталей при нормі 352. Трудомісткість виготовлення однієї деталі 0,5 години. Тарифна ставка – 12,0 грн./годину. Коефіцієнт прогресивної відрядної розцінки до основної відрядної розцінки 1,3. Визначте зарібок робітника по відрядно-прогресивній системі.

Завдання 2. Визначте: зниження загальної трудомісткості, вивільнення робітників, зростання продуктивності праці обумовлені проведенням низки організаційно-технічних заходів у звітному році (виробітку на одного робітника). Вихідні дані: річний випуск продукції як в звітному так і в базисному році складає 46500 деталей. Трудомісткість виготовлення однієї деталі зменшилася з 48 до 36 хвилин. Ефективний річний фонд часу праці одного робітника складає 1860 ч. Коефіцієнт виконання норм виробітку – 1,1.

Завдання 3. У звітному році було випущено товарної продукції на суму 18,3 млн. грн. при чисельності працівників 2436 чол. У плановому періоді очікується зростання обсягу товарної продукції на 20%, а економія трудових витрат становитиме 164 чол. Визначте, як зміниться продуктивність праці за даних умов.

Завдання 4. У цеху працює 47 робітників на погодинній формі оплати праці. Середній розряд працюючих – 3-й. Доплати становлять 36 % тарифного зарібку. Визначте місячний фонд оплати праці цеху, якщо місячний фонд робочого часу одного робітника становить 160 годин, а тарифна ставка 3-го розряду – 15,7 грн.

Завдання 5. На виробничому підприємстві застосовується відрядно-преміальна система оплати праці. Робітник-відрядник протягом розрахункового місяця відпрацював 144 людино-годин і виготовив 810 деталей, за кожно з яких він отримує 3,5 грн. Норма часу на виготовлення однієї деталі становить 0,2 людино-годин. Передбачувана премія робітникам нараховується в наступних розмірах: за виконання встановленої виробничої норми – 15 %; за кожний відсоток перевиконання норми – 3 % від відрядного зарібку. Визначте загальну місячну зарібну плату робітника-відрядника.

ТЕМА 10. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

План заняття

10.1. Поняття фінансових ресурсів, джерела їх утворення та напрямки використання..

10.2. Загальна характеристика капіталу підприємства.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15]

Вид заняття: практичне заняття

Мета: засвоєння та класифікації фінансових ресурсів та капіталу підприємства, формування у студентів навичок оцінки стану та структури капіталу підприємства

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Розрахувати суму позикового і залученого капіталу, коефіцієнти автономії та співвідношення власного і позикового капіталу господарюючого суб'єкта і дати оцінку динаміці фінансової стійкості. Дані для розрахунку: власний капітал господарюючого суб'єкта зріс за рік на 800 тис.грн. - з 35000 тис.грн. до 35800 тис.грн.; загальна сума джерел збільшилася на 700 тис.грн. - з 36000 тис.грн. до 36700 тис.грн.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 11. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОТОЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

- 11.1. Поняття собівартості. Класифікація витрат і структура собівартості.
- 11.2. Основні методи розрахунку собівартості.
- 11.3. Показники аналізу витрат виробництва та чинники, що їх обумовлюють.

Література [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 15]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: засвоєння сутності поняття «собівартість», «поточні витрати підприємства», класифікації витрат підприємства, формування у студентів навичок калькулювання собівартості, оцінки витрат виробництва та чинників, що їх обумовлюють.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Структура собівартості за статтями калькуляції виходячи з розрахунку 2000 одиниць продукції має вигляд: сировина і матеріали - 4870 грн.; паливо та електроенергія - 2226 грн.; оплата праці основних робітників - 5300 грн.; нарахування на оплату праці - згідно діючого законодавства; загальновиробничі витрати - 380 грн.; загальногосподарські витрати - 20 % до оплати праці основних робітників. Розрахувати прибуток від продажу одиниці виробу, якщо норма прибутку становить 12 %.

Завдання 2. Визначити виробничу та повну собівартість продукції підприємства, якщо відомо, що витрати на одиницю виробу складають (грн.): основні матеріали - 52,2; зворотні відходи - 1,2; допоміжні матеріали - 7,6; покупні напівфабрикати - 12,0; паливо - 5,8; енергія - 6,0; основна зарплата виробничих робітників - 35,0; додаткова зарплата виробничих робітників - 10%; вирахування із заробітної плати - 40%; витрати на утримання та експлуатацію устаткування - 14,3; загальновиробничі витрати - 75%; позавиробничі витрати - 5,9%.

Завдання 3. Собівартість товарної продукції на підприємстві за звітний рік склала 1,2 млн. грн., фактичний обсяг товарної продукції за оптовими цінами підприємства - 1 457 00 грн. Планом передбачається зниження витрат на 1 гривню товарної продукції на 0,25 грн.

Визначити витрати на 1 гривню товарної продукції у звітному та плановому роках.

Завдання 4. Визначити виробничу собівартість деталі до і після впровадження технологічного заходу, спрямованого на зниження її маси і трудомісткості виготовлення.

Таблиця – Вхідні дані

№ п/з	Початкові дані	Значення
1.	Маса деталі, кг: до впровадження після впровадження	12,0 10,0
2.	Зворотні відходи, кг/дет, до впровадження після впровадження	1,8 1,1
3.	Ціна матеріалу, грн./т	3600
4.	Ціна зворотних відходів, грн./т	950
5.	Трудомісткість виготовлення однієї деталі, година/дет. до впровадження після впровадження	3,8 3,2
6.	Годинна тарифна ставка, грн./годину	14,0
7.	Додаткова оплата праці, %	25
8.	Витрати на інструмент, грн./дет.	2,85
9.	Витрати на утримання і експлуатацію устаткування, грн./годину роботи устаткування	2,6
10.	Загальновиробничі витрати, %	35
11.	Загальногосподарські витрати, %	20

Завдання 5. За звітними даними собівартість товарної продукції підприємства склала 12,6 млн. грн., витрати на сировину й матеріали - 8,4 млн. грн. На наступний рік планується зекономити матеріали за рахунок зниження норм споживання на 7% та планується зростання цін на сировину й матеріали на 10%. Визначте вплив вказаних чинників на собівартість продукції, а також можливу собівартість товарної продукції у плановому році.

Завдання 6. За звітними даними в механічному цеху заводу було виготовлено 1350 шестерень, 1750 циліндрів і 1220 валів. Основна заробітна плата виробничих робітників за виготовлення однієї шестерні - 8,6 грн., циліндра - 6,2 грн., валу - 4,7 грн. Визначити суму загальновиробничих витрат, що підлягають включенню в собівартість кожної деталі, якщо їх загальна величина складає 12500 грн.

ТЕМА 12. ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ І НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДІВ І ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

12.1. Поняття доходу підприємства, джерела формування і механізм розподілу.

12.2. Прибуток: суть, функції, види і чинники, що впливають на її величину.

12.3. Розподіл і використання прибутку.

12.4. Показники рентабельності.

Література [1-11, 14-15]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: засвоєння сутності поняття «валовий дохід», «прибуток», «рентабельність» класифікація доходів і прибутку підприємства формування у студентів навичок оцінки та розподілу прибутку, аналізу рентабельності.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Визначити рентабельність виробництва, якщо вартість товарної продукції в звітному році 900000 грн., залишок товарної продукції на початок звітнього року – 400000 грн., а на кінець – 220000 грн.; собівартість реалізованої продукції 900000 грн.; прибуток від позареалізаційних операцій – 20000 грн.; середньорічна вартість основних фондів – 950000 грн.; оборотних фондів – 350000 грн.

Завдання 2. Підприємство реалізувало 200 тис.шт. телевізорів, ціна одного 7800 грн., валова собівартість одиниці 5500 грн. Визначити прибуток від реалізації та рентабельність реалізації.

Завдання 3. Визначте прибуток від виконання робіт з автоперевезень та кінцевий фінансовий результат від звичайної діяльності по автотранспортному підприємству за звітний рік, якщо: валовий дохід від перевезення вантажу – 273050 грн.; ПДВ -54800 грн.; витрати на виконання робіт – 221300 грн.; інші доходи від звичайної діяльності – 1300 грн.

Завдання 4. Визначте повну структуру роздрібною ціни та інші елементи ціни за наступними даними: собівартість – 35 тис. грн.; вільна відпускна ціна з ПДВ – 600 тис. грн.; торгівельна націнка – 25%, ПДВ – 20%, Акциз – 15 %.

Завдання 5. У першому кварталі року підприємство реалізувало 4000 виробів за ціною 90 грн. за один виріб, що покрило витрати підприємства, але не дало прибутку. Загальні постійні витрат складають 60 000 грн., питомі змінні — 60 грн. в другому кварталі було виготовлено та реалізовано 6000 виробів. У третьому кварталі планується збільшити прибуток на 10 % у порівнянні з другим.

Визначте, який обсяг продукції необхідно реалізувати, щоб збільшити прибуток на 10 %.

ТЕМА 13. ТОВАРООБІГ ТОРГОВИХ ПІДПРИЄМСТВ І ЙОГО ВИДИ

- 13.1. Торгівля і її функції.
- 13.2. Суть і склад оптового товарообігу.
- 13.3. Суть і склад роздрібного товарообігу підприємства.
- 13.4. Суть і склад товарообігу ресторанного господарства.
- 13.5. Аналіз товарообігу.

Література [1-11, 14-15]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: засвоєння сутності поняття «торгівля», «оптова торгівля», «роздрібна торгівля», «товарооборот», сутності і складу роздрібного, оптового товарообігу та товарообігу підприємств ресторанного господарства, формування у студентів навичок аналізу товарообороту.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. План товарообігу магазину на рік 1860 тис.грн. Він розподіляється по місцях реалізації та формами продажу наступним чином: продаж товарів у магазині за готівку - 82%, у дрібнороздрібній мережі - 10,8%, продаж за безготівковим розрахунком - 7,2%. Очікуваний товарообіг в магазині 1564 тис.грн., у дрібнороздрібній мережі - 220,6 тис.грн, за безготівковим розрахунком - 124,4 тис.грн. Визначити виконання плану товарообігу в цілому по магазину, за готівку в магазині, у дрібнороздрібній мережі, при продажу товарів організаціям і підприємствам. Аналітичні розрахунки оформити таблицею, зробити висновки.

Завдання 2. Визначити по кафе випуск страв, загальний обсяг товарообігу і оборот по реалізації продукції власного виробництва (у тому числі по обідньої та іншої продукції) на основі наступних даних: Товарообіг з реалізації покупних товарів - 1200 тис.грн. Питома вага обороту по продукції власного виробництва в загальному обсязі товарообігу - 60%. Оборот по реалізації іншої продукції власного виробництва - 28% до обороту з реалізації власної продукції. Середня ціна однієї страви - 15,5 грн.

ТЕМА 14. ОБҐРУНТУВАННЯ ДОПУСТИМИХ МЕЖ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

- 14.1. Точка беззбитковості.
- 14.2. Точка мінімального рівню рентабельності.
- 14.3. Запас фінансової стійкості підприємства.

Література [1-11, 14-15]

Вид заняття: *практичне заняття*

Мета: засвоєння сутності поняття «точка беззбитковості», «точка мінімального рівня рентабельності», «мінімальний прибуток», «запас фінансової стійкості», формування у студентів навичок використання методики визначення крапки беззбитковості та мінімального рівня рентабельності різними методами.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал, практичні завдання.

Методичні рекомендації до проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал з зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал в процесі вирішення практичних завдань.

Практичні завдання:

Завдання 1. Ціна виробника складала в першому кварталі 300 грн., У другому підвищилася на 8%. Постійні витрати становлять 3000 тис.грн. Питомі змінні витрати дорівнюють 58 грн. Розрахувати, як зміна ціни вплине на критичний обсяг випуску продукції.

ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ТЕМА 1. СУТНІСТЬ І МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИЗОВИХ ЯВИЩ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, перевірка індивідуального завдання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) види підприємств та їх об'єднань, навести приклади підприємств, діючих в Україні;
 - 2) правові основи функціонування підприємства.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Що є предметом вивчення економіки підприємства як науки?

- A. економічне управління підприємством
- B. процес отримання прибутку
- C. економічні відносини, що виникають в процесі здійснення господарської діяльності підприємства
- D. економічний аналіз підприємства

2. У яких випадках обмежується свобода створення підприємства?

- A. Якщо воно створюється в результаті поділу іншого підприємства за рішенням антимонопольного державного органу управління
- B. Якщо воно створюється відповідно до рішення трудового колективу
- C. Якщо воно створюється відповідно до рішення підприємства-засновника
- D. Якщо воно створюється відповідно до рішення власника майна або уповноваженого ним органу

3. На якому ринку реалізується властивість підприємства як об'єкта ринкових відносин?

- A. на споживчому ринку
- B. на ринку засобів виробництва
- C. на ринку інвестицій
- D. на фондовому ринку

4. Яким підприємствам дозволено використання дозволених законодавством форм конкурентної боротьби на споживчому ринку?

- A. всім суб'єктам, які діють на споживчому ринку
- B. корпораціям
- C. державним підприємствам
- D. приватним підприємствам

5. Який критерій покладено в основу класифікації підприємств за розмірами відповідно до законодавства України?

- A. чисельність працюючих
- B. рівень рентабельності
- C. розмір статутного фонду
- D. обсяги діяльності

6. Яке із зазначених виразів невірно?

- A. підприємство є первинним осередком економічного комплексу країни, окремого регіону, галузі
- B. підприємство в умовах ринку, виступає як суб'єкт ринку, але не є об'єктом ринку
- C. підприємство виступає економічно і організаційно відокремленим освітою ринку
- D. являючись рівноправним покупцем і продавцем на ринку, підприємство і саме може бути реалізоване як будь-який інший товар

7. Підприємство - це

- A. цілісна функціонуюча система організації економічної діяльності, заснована на певній формі власності, яка використовує відповідні методи і важелі підприємницької діяльності
- B. організаційно відокремлений і економічно самостійна ланка народного господарства, яке виробляє продукцію, виконує роботи, надає послуги
- C. метод ведення господарства
- D. система економічних відносин, що виникає в процесі купівлі-продажу сировини, матеріалів, товарів

8. Місією підприємства є:

- A. виробництво продукції або послуги для задоволення потреб ринку і отримання завдяки цьому максимального прибутку
- B. виживання підприємства на ринку
- C. зростання випуску продукції або послуги
- D. отримання прибутку

9. Яким вимогам повинні відповідати мета підприємства?

- A. вони повинні бути конкретними і вимірюваними
- B. вони повинні бути орієнтовані в часі

- C. вони повинні бути досяжними
- D. вони повинні бути систематизовані

10. Що не є складовою виробничої діяльності?

- A. формування маркетингових програм для окремих ринків і кожного виду продукції
- B. виробництво продукції певної номенклатури і асортименту
- C. збалансованість виробничої потужності і програм випуску продукції
- D. впровадження технічних, організаційних та інших нововведень

4. Виконайте індивідуальне завдання.

1. Вивчити основні проблеми розвитку підприємницької діяльності в Україні.
2. Проаналізувати основні тенденції розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва.

При вивченні основних проблем розвитку підприємницької діяльності в Україні необхідно ознайомитися з національною «Програмою сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», статтями в економічних журналах присвяченими даній проблематиці, будь-якою іншою економічною інформацією.

Слід звернути увагу на:

- стан та основні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні та Донецькій області;
- державну політику в області підтримки малого і середнього підприємництва

2. При вивченні основних тенденцій розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва необхідно проаналізувати: динаміку основних показників розвитку малих підприємств в Україні та Донецькій області; структуру кількості малих підприємств України та Дніпропетровської області по формах власності; регіональну структуру малих підприємств в Україні; галузеву структуру малих підприємств та ін.

Таблиця 1.1 - Основні показники розвитку малих підприємств в Україні

Показник	Роки			
	201_р.	201_р.	201_р.	201_р.
Кількість суб'єктів малого підприємництва (без селянських (фермерських) господарств), тис. од., у т. ч.:				
Кількість малих підприємств, тис. од.				
Темп зростання за рік, %				
МП на 10 тис. населення, од.				
Кількість суб'єктів малого підприємництва - фізичних осіб, тис.				

осіб				
Темп зростання за рік, %				

Таблиця 1.2 - Структура кількості малих підприємств України за формами власності, %

Форми власності	Роки			Відхилення, +/-	Темп зміни, %
	201 р.	201 р.	201 р.		
Всього, у т. ч.:					
Державна					
Комунальна					
Приватна					
Колективна					
Власність міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав					

Таблиця 1.3 - Регіональна структура МП в Україні у ____ році за кількістю підприємств, середньообліковою чисельністю зайнятих та обсягами виробленої продукції

Регіони	Кількість підприємств		Чисельність		Обсяги продукції	
	Одиниць	Частка, %	Тис. осіб	Частка, %	Млн грн.	Частка, %
Україна, всього						
<i>в тому числі:</i>						
АР Крим						
Вінницька						
Волинська						
Дніпропетровська						
Донецька						
...						

Для оцінки динаміки основних показників діяльності підприємств галузі, що вивчається необхідно застосувати графічний метод аналізу (для побудови графіків та діаграм використати Майстер Діаграм). Для цього необхідно:

- активізувати на стандартній панелі інструментів меню *Вставка* та обрати параметр *Діаграма*, як це показано на рис. 1.1.

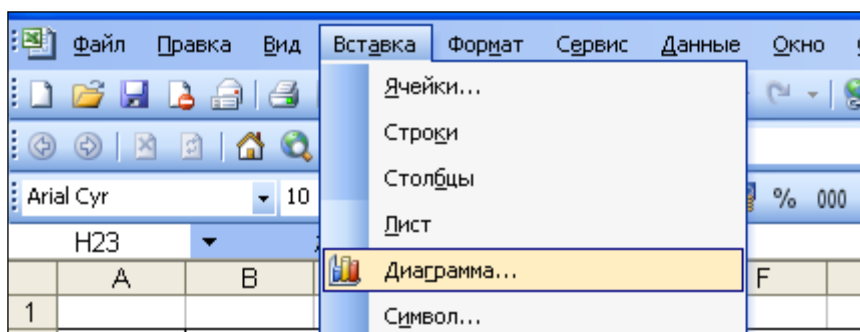

Рисунок 1.1 - Параметри Стандартної панелі інструментів *Вставка*

Таблиця 1.4 - Основні показники діяльності малих підприємств за видами економічної діяльності у році

Вид економічної діяльності	Кількість найманих працівників (штатні та позаштатні), осіб	Середньомісячна заробітна плата найманих працівників, грн.	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), тис. грн.
Усього			
у тому числі			
Сільське господарство, мисливство та лісове господарство			
Промисловість			
Будівництво			
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку			
торгівля автомобілями та мотоцик-лами, їх технічне обслуговування та ремонт			
оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі			
роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку			
Діяльність готелів та ресторанів			
Діяльність транспорту та зв'язку			
Фінансова діяльність			
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям			
Освіта			
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги			
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту			

б) в діалоговому вікні *Майстра діаграм* (рис. 1.2) вибрати необхідний тип діаграми .

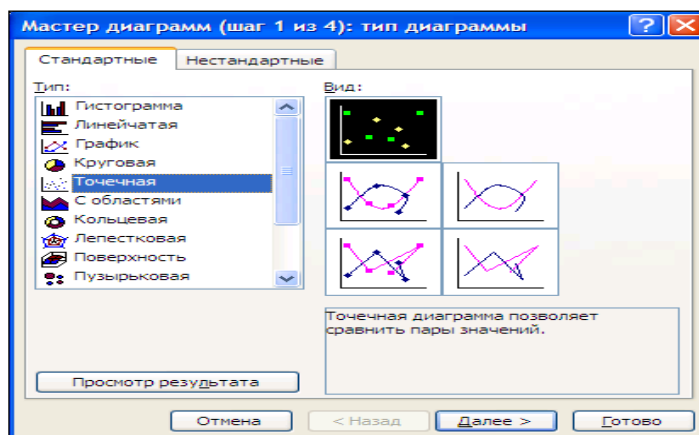

Рисунок 1.2 - Діалогове вікно *Майстру діаграм*

На основі результатів аналізу проведених розрахунків та даних діаграм, зробити відповідні висновки.

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
3. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
3. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погріщук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.
4. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.
5. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).

ТЕМА 2. СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, перевірка індивідуального завдання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) з'ясувати вплив чинників макросередовища на діяльність певного підприємства;
 - 2) з'ясувати вплив чинників мікросередовища на діяльність певного підприємства.
3. Розв'яжіть тестові завдання.
 1. **Що розуміють під сукупністю активних суб'єктів і сил, що діють за межами підприємства і впливають на можливість керівництва встановлювати і підтримувати з цільовими клієнтами відхилення**

успішної співпраці?

- A. зовнішнє середовище
- B. макросередовище
- C. міждержавну середовище
- D. галузеве середовище

2. Які властивості характерні для мікросередовища?

- A. середовище непрямого впливу на діяльність підприємства
- B. її створюють споживачі, конкуренти, державні органи, фінансово-кредитні установи
- C. середовище прямого впливу на підприємство
- D. включає такі компоненти, як природні, демографічні, економічне і політичне оточення

3. Чим визначається ступінь складності і рухливості мікросередовища підприємства?

- A. характером, призначенням і конструктивно-технологічними особливостями продукції, що виготовляється
- B. динамічністю галузевої середовища функціонування підприємства
- C. сукупністю господарських суб'єктів, економічних, правових і природних умов і факторів, що діють в глобальному вимірі підприємства
- D. інтенсивністю середовища прямого впливу на підприємство

4. Вкажіть фактори мікросередовища підприємства:

а) постачальники; б) виробники; в) посередники; г) підрядники; д) споживачі; е) конкуренти; ж) емітенти.

- A. а, б, в, д, е
- B. а, в, д, е
- C. а, б, в, г, ж
- D. а, в, д, ж

5. Дайте загальне визначення такого фактору мікросередовища підприємства, як контактні аудиторії.

A. фірми, організації та індивідуальні підприємці, що забезпечують виробників необхідними ресурсами

B. фірми, організації або окремі особи, які забезпечують для підприємства просування, розподіл і продаж товарів на ринку

C. акціонери, засновники, працівники та службовці підприємства, які виявляють реальний інтерес до підприємства і впливають на його здатність до досягнення мети

D. групи осіб, що проявляють реальний або потенційний інтерес до підприємства і впливають на його здатність досягати поставлених цілей

6. Постачальники, посередники, клієнтура, конкуренти, контактні аудиторії. Що об'єднує ці поняття?

- A. це фактори макросередовища підприємства
- B. це чинники мікросередовища підприємства
- C. це оточення підприємства, що визначає ступінь складності і рухливості мікросередовища
- D. це фірми, організації або окремі особи, що проявляють реальний або потенційний інтерес до підприємства і впливають на його здатність досягати поставленої мети

7. Кого можна відносити до такого фактору мікросередовища підприємства, як «посередники»?

а) агенти, б) брокери, в) транспортні організації, г) складські організації, д) державні організації е) споживчі групи, ж) благодійні організації, з) рекламні агентства, і) кредитно-фінансові установи, к) контактні аудиторії.

- A. а, б, в, д, е, ж, і
- B. а, б, в, г, з, і
- C. а, б, в, ж, і, к
- D. а, б, в, г, з, к

8. Які з факторів мікросередовища господарювання необхідно враховувати в першу чергу при визначенні ринкового попиту пріоритетів інвестування, інноваційних проектів, при організації нових виробництв з використанням новітньої технології?

- A. природні
- B. науково-технічні
- C. економічні
- D. екологічні
- E. міжнародні

9. Що необхідно враховувати в макросереді, що оточує підприємство, при виборі перспективних напрямків підприємницької діяльності щодо задоволення потреб різних верств населення і забезпечення підприємства необхідними трудовими ресурсами?

- A. наявність ресурсів за видами
- B. чисельність і статевий склад населення
- C. територіальний розподіл частини активного населення
- D. ступінь державного регулювання економіки
- E. мінімальні розміри заробітної плати і пенсії

10. Що відноситься до економічних факторів макросередовища господарювання підприємства.

- A. ступінь державного регулювання економіки
- B. система оподаткування
- C. обсяги експорту та імпорту продукції
- D. мінімальні розміри заробітної плати і пенсії
- E. технічний рівень і якість продукції

4. Виконати індивідуальне завдання

Виконуючи дане завдання, слід:

- вказати повну назву підприємства;
- місцезнаходження підприємства;
- форму власності, цілі, завдання, види діяльності підприємства;
- чинники мікро- і макросередовища підприємства;
- які питання господарської діяльності регулює держава;
- організаційну структуру підприємства;
- скласти блок-схему апарату управління;
- вказати приклади відхилення обов'язків від формально існуючих.

Оцінку чинників макро- і мікросередовища оформити згідно до таблиць 2.1 – 2.2. Студент може самостійно розробити методику оцінки факторів зовнішнього середовища, користуючись методом експертних оцінок і статистичними даними по країні чи по регіону. Згідно до таблиці 2.3. скласти карту переліку законодавчих актів, що визначають діяльність підприємства.

Характеризуючи внутрішнє середовище діяльності підприємства студент повинен вивчити організаційну структуру управління підприємством, склад персоналу, посадові обов'язки працівників економічної служби і роботу цієї служби.

Характеризуючи економічні особливості функціонування підприємства, слід перелічити види діяльності, вказати який вид діяльності переважає, дати кількісну характеристику обсягів діяльності підприємств.

Таблиця 2.1 – Оцінка чинників макросередовища підприємства

Чинники макросередовища	Оцінка ступеню впливу	Напрямок Впливу (+, -)	Інтегральний показник впливу
1. <u>Політико-правові:</u>			
1.1. Неузгодження дій президента і Верховної Ради			
1.2. Посилення міжнародної боротьби			
1.3. Гальмування економічних реформ			
1.4. Постійні зміни в законодавстві України			
1.5. Сертифікація товарів та послуг			
1.6. Недопрацьованість законодавчих актів, які торкаються підприємницької діяльності			
1.7. Антимонопольна політика			
<i>Разом політико-правові чинники</i>			
2. <u>Економічні:</u>			
2.1. Падіння темпів виробництва			
2.2. Інфляційні процеси			
2.3. Жорстка податкова політика			
2.4. Інвестиційні процеси			

2.5. Система оподаткування і якість економічного законодавства			
<i>Разом економічні чинники</i>			
3. <u>Соціально-демографічні:</u>			
3.1. Народжуваність			
3.2. Наявність і потенційна кількість робочої сили			
3.3. Кваліфікаційні характеристики робочої сили			
3.4. Традиційні і культурні цінності, рівень освіти			
3.5. Відношення до іноземних фірм			
<i>Разом соціально-демографічні чинники</i>			
4. <u>Технологічні:</u>			
4.1. Високий науково-технічний потенціал			
4.2. Впровадження нових технологій			
<i>Разом технологічні чинники</i>			
Всього макросередовище			

Шкала оцінки ступеня впливу:

- 0 – відсутність впливу;
- 1 – мінімальний вплив;
- 2 – середній вплив;
- 3 – максимальний вплив.

Таблиця 2.2 – Оцінка чинників мікросередовища підприємства

Чинники мікросередовища	Оцінка ступеню впливу	Напрямок Впливу (+, -)	Інтегральний показник впливу
<u>1. Споживачі:</u>			
1.1. Значні вимоги покупців до якості товарів			
1.2. Ступінь впливу продукції, що виробляється на якість виробництва або споживання клієнта			
1.3. Ступінь стандартизації вироблюваної продукції			
1.4. Обсяг продукції, що здійснюється покупцем			
<i>Разом по споживачах</i>			
<u>2. Постачальники:</u>			
2.1. Доцільність договірної політики			
2.2. Кількість і концентрація постачальників			
2.3. Оцінка важливості окремих ресурсів для галузі			
2.4. Цінова еластичність ресурсів			
2.5. Пунктуальність і обов'язковість постачальників			
<i>Разом по постачальниках</i>			
<u>3. Конкуренти:</u>			
3.1. Високий ступінь інтенсивності конкуренції			
3.2. Наявність патентів і ліцензій			
3.3. Фінансовий стан			
3.4. Регуляторні обмеження з боку держави			

3.5. Контрактні зобов'язання, що обмежують свободу на ринку			
<i>Разом по конкурентах</i>			
4. Контактні аудиторії			
5. Посередники			
Всього			

Шкала оцінки ступеня впливу:

- 0 – відсутність впливу;
- 1 – мінімальний вплив;
- 2 – середній вплив;
- 3 – максимальний вплив.

Таблиця 2.3 – Карта переліку законодавчих актів, що визначають діяльність підприємства

Назва законодавчих актів	Напрямок застосування в господарській діяльності

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
- 3 Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
5. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;
6. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет України зі статистики.

ТЕМА 3. ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка індивідуальних завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) Сутність господарського та економічного механізмів діяльності підприємства;
 - 2) процес переходу підприємств від господарського до комерційного розрахунку.
3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Сукупність форм, методів та інструментів управління економічними процесами - це:

- A. Економічна діяльність підприємства
- B. Економічний інтерес
- C. Механізм господарювання
- D. Фінансова діяльність підприємства

2. Головною метою комерційного розрахунку як методу ведення господарства є:

- A. Самофінансування підприємства
- B. Контроль за господарсько-фінансовою діяльністю підприємства
- C. Формування системи відносин між підприємствами в процесі купівлі-продажу
- D. Отримання максимально можливого прибутку при мінімальних витратах живої і матеріалізованої праці

3. Принцип матеріальної відповідальності може здійснюється через:

- A. Отримання частини прибутку у вигляді премій і дивідендів
- B. Виплату штрафів, пені, неустойки
- C. Отримання кредитів
- D. Забезпечення розширеного відтворення за рахунок власних коштів

4. Що з перерахованого не відноситься до принципів комерційного розрахунку?

- A. Управління ресурсним потенціалом
- B. Матеріальна відповідальність
- C. Економічна самостійність
- D. Контроль за господарсько-фінансовою діяльністю

5. Хто здійснює контроль за діяльністю підприємства?

- A. Саме підприємство в особі керівництва цього підприємства
- B. Державні органи, в особі фінансових і податкових органів
- C. Постачальники і покупці підприємств
- D. Відповідь 1 і 2

6. Які елементи належать до економічної діяльності підприємства?

- A. Облік, звітність та контроль
- B. Аналіз господарської діяльності
- C. Ціноутворення
- D. Все вищеперелічене

7. Комерційний розрахунок як економічна категорія - це система економічних відносин, що виникає в процесі купівлі продажу сировини, матеріалів, товарів між:

- A. Підприємствами та державою
- B. Окремими підприємствами
- C. Всередині підприємств
- D. Все вищезазначене

8. Комерційний розрахунок як економічна категорія - це:

- A. Уміння рахувати і порівнювати доходи і витрати
- B. Цілісна функціонуюча система організації економічної діяльності підприємства, заснована на певній формі власності
- C. Система економічних відносин, що виникає в процесі купівлі продажу сировини, матеріалів, товарів між підприємствами і державою
- D. Немає правильної відповіді

9. Комерційний розрахунок як метод господарювання - це:

- A. Уміння рахувати і порівнювати доходи і витрати
- B. Цілісна функціонуюча система організації економічної діяльності підприємства, заснована на певній формі власності
- C. Система економічних відносин, що виникає в процесі купівлі продажу сировини, матеріалів, товарів між підприємствами і державою
- D. Немає правильної відповіді.

10. Самоокупність є нижньою межею:

- A. Рентабельності
- B. Самофінансування
- C. Комерційного розрахунку
- D. Самостійності підприємств

4. Виконайте індивідуальне завдання.

Економічний паспорт підприємства складається на основі даних статистичної звітності: Ф№1 «Баланс» та Ф№2 «Звіт про фінансові результати». Методику розрахунку окремих показників господарської діяльності наведено в таблиці, що рекомендується.

Зразок форми для зведення основних показників діяльності промислового підприємства

Таблиця 3.1 - Основні показники господарської діяльності
(назва підприємства) за (аналізований період)

Найменування показника	Од. виміру	Форма, код рядка	201 рік	201 рік	Відхилення (+, -)	Темп зміни, %
Обсяг виробленої продукції	в натур. показ-х					
Виручка від реалізації	тис.грн					
у поточних цінах						
у порівняних цінах						
Чиста виручка від реалізації продукції	тис.грн	Ф.№2, р.2000				
Собівартість реалізованої продукції	тис.грн	Ф.№2, р.2050				
у % до чистої виручки	%					
Валовий прибуток (збиток)	тис.грн	Ф.№2, р.2090				
у % до чистої виручки	%					
Інші операційні доходи	тис.грн	Ф.№2, р.2120				
Витрати на збут	тис.грн	Ф.№2, р.2150				
Адміністративні витрати	тис.грн	Ф.№2, р.2130				
Інші операційні витрати	тис.грн	Ф.№2, р.2180				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	тис.грн	Ф.№2, р.2190				
у % до чистої виручки	%					
Прибуток (збиток) від участі в капіталі	тис.грн	Ф.№2, р.2200 – Ф.№2, р.2255				
Прибуток (збиток) від фінансової діяльності	тис.грн	Ф.№2, р.2220 – Ф.№2, р.2250				
Інші доходи	тис.грн	Ф.№2, р.2240				
Інші витрати	тис.грн	Ф.№2, р.2270				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис.грн	Ф.№2, р. 2290 (2295)				
у % до чистої виручки	%					
Чистий прибуток (збиток)	тис.грн	Ф.№2, р.2350(2355)				
у % до чистої виручки	%					
Середньооблікова чисельність працівників, всього	осіб					
у т.ч. робітників виробництва	осіб	Шапка Ф.№1				
Продуктивність праці одного працівника у порівняних цінах	тис.грн					

Продуктивність праці одного робітника виробництва у порівняних цінах	тис.грн					
Фонд оплати праці	тис.грн	Ф.№2, р.2505				
у % до чистої виручки						
Середньомісячна заробітна плата	.грн					
Середня вартість основних засобів	тис.грн	Ф.№1, р.1010				
Середня вартість оборотних акт-в	тис.грн	Ф.№1, р.1195+р.1200				

Зразок форми для зведення основних показників діяльності торговельного підприємства

Таблиця 3.2 - Основні показники господарської діяльності
за

Показники	Одиниці виміру	Форма, код рядка	(аналізований період)		Відхилення (+,-)	Темп зміни, %
			201_ рік	201_ рік		
Товарооборот	тис.грн					
у поточних цінах		Ф.№3торг				
у порівняних цінах	тис.грн					
Доход від реалізації товарів	тис.грн	Ф.№2, р.2090				
у % до товарообороту	%					
Витрати обігу	тис.грн	Ф.№2, р.2130+р.2150				
у % до товарообороту	%					
Прибуток(збиток) від реалізації	тис.грн					
у % до товарообороту	%					
Інші операційні доходи	тис.грн	Ф.№2, р.2120				
Інші операційні витрати	тис.грн	Ф.№2, р.2180				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності, сума	тис.грн	Ф.№2, р.2190 (2195)				
у % до товарообороту	%					
Прибуток (збиток) від участі в капіталі	тис.грн	Ф.№2, р.2200 – Ф.№2, р.2255				
Прибуток (збиток) від фінансової діяльності	тис.грн	Ф.№2, р.2220 – Ф.№2, р.2250				
Інші доходи	тис.грн	Ф.№2, р.2240				
Інші витрати	тис.грн	Ф.№2, р. 2270				
Прибуток(збиток) від звичайної діяльності до оподаткування	тис.грн	Ф.№2, р.2290 (2295)				
у % до товарообороту	%					
Чистий прибуток(збиток)	тис.грн	Ф.№2, р.2350(2355)				
у % до товарообороту	%					
Середньооблікова чисельність працівників, всього	осіб	Шапка Ф.№1				
у т.ч. торгово-оперативного персоналу	осіб					

Продуктивність праці усіх працівників у порівнянних цінах	тис.грн					
Продуктивність праці торгово-оперативного персоналу у порівнянних цінах	тис.грн					
Фонд оплати праці у % до товарообороту	тис.грн	Ф.№2, р.2505				
Середньомісячна заробітна плата	грн.					
Середня вартість основних засобів	тис.грн	Ф.№1, р.1010				
Середня вартість оборотних активів	тис.грн	Ф.№1, р.1195+р.1200				
Торгова площа	кв.м					
Товарооборот на 1м ² торгової площі	грн.					

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
3. Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
5. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2011. – 416 с.
6. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 497с.
7. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;
8. www.ukrstat.gov.ua – Державний комітет України зі статистики.

ТЕМА 4. СТРАТЕГІЯ ПІДПРИЄМСТВА, ЇЇ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРЕДУМОВА РЕАЛІЗАЦІЇ

Форми контролю: проведення дискусії, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті і розв'язання практичних завдань.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Необхідність розробки стратегії підприємства.
- 2) Види стратегій підприємства.
- 3) Передумови реалізації обраної стратегії підприємства.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Що таке процес формування стратегії підприємства?

А. процес розробки логічних взаємин рівнів управління і функціональних областей, які дозволяють найбільш ефективно досягти цілей управління

В. процес оцінки сильних і слабких сторін підприємства, виявлення його потенційних можливостей і визначення цілей майбутнього періоду

С. процес розробки цілей розвитку і функціонування підприємства на певний період часу, а також способів використання коштів для досягнення поставленої мети

Д. процес визначення та постановки генеральної мети підприємства, а також формування загальних цілей на довгостроковий період

2. Які з факторів, що впливають на формування стратегії підприємства називаються зовнішніми?

А. форми конкурентної боротьби і її жорсткості

В. Виробничі ресурси

С. фінансові ресурси

Д. економічна політика уряду

3. Чим виступають виробничі і фінансові ресурси в розрізі формування стратегії підприємства?

А. зовнішні фактори впливу

В. внутрішні чинники впливу

С. компоненти, що забезпечують підвищення рівня конкурентної переваги підприємства

Д. складові стратегічного проекту, покликані характеризувати потенційні можливості підприємства і прогнозувати подальший розвиток його господарської діяльності

4. Якими бувають чинники, від яких залежить формування стратегії підприємства?

А. зовнішні, внутрішні

В. економічні, політичні, міжнародні

С. якісні, кількісні

Д. реальні, потенційні

5. Стратегія - це

А. процес розробки цілей розвитку і функціонування підприємства

В. документ, який визначає напрямок господарської діяльності підприємства на довгостроковий період

С. проект, що забезпечує конкурентоспроможність і виживання підприємства, як в довгостроковому, так і в короткостроковому періоді його господарської діяльності

Д. генеральна комплексна програма дій, яка визначає пріоритетні для підприємства проблеми, його місію, головні цілі та розподіл ресурсів для їх досягнення

6. Які положення справедливі, стосовно стратегії підприємства?

А. процес вироблення стратегії завершується комплексом заходів і конкретних дій, покликаних забезпечити виживання і конкурентоспроможність підприємства

В. процес вироблення стратегії нескінченний, тому що має на меті довгострокову перспективу і знаходиться в залежності від багатьох зовнішніх факторів, що не залежать від діяльності підприємства

С. процес вироблення стратегії залежить від таких внутрішніх факторів, як темпи і характер інфляції; економічної політики уряду; форм конкурентної боротьби і ступеня її жорсткості

Д. процес вироблення стратегії закінчується встановленням загальних напрямків, просування по яким повинно забезпечити приріст рівня конкурентного статусу підприємства і, як наслідок, - рівня конкурентної переваги підприємства

7. Що з перерахованого відповідає дійсності?

А. у ході формування економічної стратегії необхідно передбачити всі можливості, що відкриваються при складанні конкретного стратегічного проекту

В. у ході формування економічної стратегії оперують повної, об'єктивної і точної інформації про різні альтернативи, що призводить до вироблення генеральної комплексної програми дій

С. у ході формування економічної стратегії враховуються такі зовнішні фактори, як виробничі і фінансові ресурси

Д. у ході формування економічної стратегії виробляється так звана "зона невизначеності" - безліч варіантів розвитку підприємства, кожен з яких оптимальний при певному поєднанні зовнішніх умов

8. Які особливості притаманні стратегії підприємства?

А. при розробці стратегії необхідно визначити абсолютні показники стратегічних рішень

В. економічна стратегія покликана виробляти оптимальний варіант розвитку, який повинен забезпечувати необхідний рівень конкурентної переваги підприємства

С. розробка стратегії представляє собою циклічний процес з постійною коригуванням початкових цілей

Д. у ході формування економічної стратегії враховуються такі внутрішні фактори, як темпи і характер інфляції, економічна політика уряду і форми конкурентної боротьби і ступеня її жорсткості

9. Що слід вважати місією підприємства?

А. стратегія господарської діяльності підприємства

В. загальні цілі підприємства, що створюють вихідну базу відліку для майбутніх господарських і соціальних рішень

С. генеральна комплексна програма дій по досягненню цілей розвитку підприємства

Д. генеральна мета підприємства

10. Визначення місії підприємства; формування загальних цілей підприємства; аналіз зовнішнього середовища, оцінка актуальності цілей; і т.д. - це:

А. фрагмент поетапної розробки стратегії підприємства

В. частина стратегічної програми підприємства

С. вихідна база відліку для майбутніх стратегічних рішень

Д. порядок вибору виду стратегічного управління

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.

2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.

3. Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.

4. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

5. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.

6. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2011. – 416 с.

7. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 497с.

8. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;

ТЕМА 5. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) передумови та необхідність планування діяльності підприємства;
- 2) скласти порівняльний аналіз основних категорій планування.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Сутність якого з принципів прогнозування розвитку підприємства полягає в побудові прогнозу на основі системи методів і моделей, які характеризують певну ієрархію і послідовність явищ?

- A. Наукова обґрунтованість
- B. Альтернативність
- C. Системність
- D. Інформаційне єдність

2. Сутність якого з принципів прогнозування розвитку підприємства полягає в виявленні і можливостей розвитку об'єктів по різних траєкторіями, при різних взаємозв'язках і структурних співвідношеннях?

- A. Наукова обґрунтованість
- B. Альтернативність
- C. Системність
- D. Інформаційна єдність

3. Сутність якого з принципів прогнозування розвитку підприємства полягає у всебічному обліку вимог об'єктивних законів розвитку суспільства, використання світового досвіду?

- A. Наукова обґрунтованість
- B. Альтернативність
- C. Системність
- D. Інформаційне єдність

4. На які основні групи можна розділити методи прогнозування в залежності від джерел інформації, технології її обробки та надійності отриманих результатів?

- A. Фактографічні і евристичні

- В. Фактографічні і екстраполяційні
- С. Евристичні і математичні
- Д. Немає правильної відповіді

5. На чому ґрунтуються фактографічні методи прогнозування?

- А. Передбачають здійснення прогнозних розробок за допомогою логічних прийомів і методичних правил теоретичних досліджень
- В. Побудовані на використанні фактичних матеріалів, що детально характеризують зміни в часі всієї сукупності чи окремих ознак (показників) об'єкта прогнозування
- С. Включають в себе метод побудови "дерева цілей"
- 4. Немає правильної відповіді

6. На які питання допомагає відповісти планування?

- А. Що повинно бути зроблено для досягнення мети підприємства?
- В. Як це буде зроблено
- С. Де це буде зроблено
- Д. Все вищеперелічене

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
- 3 Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
5. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2011. – 416 с.
6. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 497с.
7. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 6. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань, виконання індивідуального завдання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) основні складові ресурсного потенціалу підприємства згідно до Форми 1. Баланс (Звіт про фінансовий стан);

2) розібрати економічний зміст показників оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Ресурсний потенціал підприємства - це:

А. сукупність ресурсів, наявних у розпорядженні підприємства і здатності його співробітників і менеджерів до використання ресурсів з метою створення товарів, послуг і отримання максимального прибутку

В. економічна здатність підприємства забезпечувати досягнення поставлених цілей

С. накопичений працю, що функціонує в різних напрямках діяльності підприємства і здатність людей до використання цього накопиченого праці

Д. все вище перераховане вірно

2. Яка складова ресурсного потенціалу підприємства включає об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь протягом тривалого періоду?

А. матеріальна

В. нематеріальна

С. фінансова

Д. кадрова

3. Яку складову ресурсного потенціалу підприємства утворюють засоби і методи організації найбільш ефективного використання задіяних в підприємстві ресурсів?

А. матеріальну

В. нематеріальну

С. організаційну

Д. кадрову

4. Ресурсний потенціал підприємства в натурально-речовій формі може бути виражений:

- A. сукупністю основних фондів, оборотних коштів і кадрів
- B. Чисельністю працівників
- C. наявністю фінансових ресурсів на підприємстві
- D. Як сукупність витрат минулого праці та витрат живого праці

5. До результатів використання ресурсів підприємства не належать:

- A. виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)
- B. обсяг виробленої та реалізованої продукції
- C. прибуток підприємства
- D. витрати виробництва та обігу

6. Якщо сума вибулих ресурсів буде більше, ніж сума введених ресурсів, їх середньорічна вартість:

- A. зменшиться
- B. збільшиться
- C. чи не зміниться
- D. недостатньо даних для відповіді

7. Сукупні і господарські ресурси підприємства знаходяться в наступному співвідношенні:

- A. сукупні ресурси менше, ніж господарські
- B. сукупні ресурси більше, ніж господарські на величину коштів на оплату праці
- C. сукупні ресурси більше господарських на величину фінансових ресурсів
- D. немає правильної відповіді

8. Ефективність як економічна категорія - це:

- A. комплексне відображення кінцевих результатів використання ресурсів підприємства за певний проміжок часу
- B. економічні відносини, пов'язані з поліпшенням використання виробничих ресурсів і зниженням сукупних витрат живої і матеріалізованої праці для досягнення найбільших результатів
- C. досягнення максимального результату при мінімальних витратах та раціональне використання ресурсів
- D. відмітна ознака, що характеризує якісну, корінну сутність досліджуваного явища або процесу

9. Що з перерахованого відноситься до активної частини ресурсного потенціалу підприємства?

- A. незайнята частина трудових ресурсів
- B. результати наукових розробок
- C. діючі основні виробничі і невиробничі фонди

D. немає правильної відповіді

10. Що з перерахованого відноситься до пасивної частини ресурсного потенціалу підприємства?

- A. реалізована в проектах науково-технічна інформація
- B. нормативні запаси матеріальних цінностей у сфері виробництва та обігу
- C. зайнята частина економічно активного населення
- D. немає правильної відповіді

4. Виконайте індивідуальне завдання.

1. Оцінити динаміку об'єму і структури сукупних і господарських ресурсів підприємства.
2. Оцінити ефективність використання сукупних і господарських ресурсів.
3. Скласти пояснювальну записку, титульний лист, оформити на листах А4.

Для оцінки обсягу і структури сукупних ресурсів підприємства студентів необхідно засвоїти, що вони визначають економічні можливості підприємства, тобто його ресурсний потенціал.

Витрати на оплату праці можна визначити за даними форми № 2 «Звіт про фінансові результати».

Таблиця 6.1 - Аналіз динаміки обсягу і структури ресурсів підприємства

Показники	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення +/-		Темп зміни %
	Сума, тис. грн.	пит. вага %	Сума, тис. грн.	пит. вага %	Сума, тис. грн.	пит. вага %	
Середньорічна вартість необоротних активів							
Середньорічна сума оборотних активів							
Разом господарські ресурси							
Витрати на оплату праці							
Всього сукупні ресурси							

Таблиця 6.2 - Аналіз ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства

Показники	Од. вим.	Мину- лий рік	Звіт- ний рік	Відхилення +/-	Темп зміни %
Ресурсовіддача сукупних ресурсів					
Ресурсовіддача господарських ресурсів					
Рентабельність комерційна					
Рентабельність господарських ресурсів					
Інтегральний коефіцієнт ефективності використання ресурсів					

Література:

- Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
- Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
- Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
- Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
- Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н.,проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.
- Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. – К. : Каравела, 2011. – 416 с.
- Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. – К.: Видавництво Ліра-К, 2013. – 497с.
- www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;

ТЕМА 7. МАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, проведення дискусії, перевірка завдань, виконання індивідуального завдання.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) вивчити основні терміни і поняття, користуючись П(С)БО №7 «Основні засоби» і конспектом лекцій;
- 2) нарахування амортизації за різними методами, вміння обгрунтовано обирати доцільний метод амортизації.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Коефіцієнт вибуття основних фондів - це:

А. відношення вартості вибулих з ладу (ліквідованих) за рік машин і устаткування до загальної вартості основних виробничих фондів, що були на підприємстві на початок аналізованого року

В. відношення вартості ліквідованих і вибувають з процесу виробництва машин та устаткування за рік до загальної вартості машин та обладнання, що були на підприємстві на кінець аналізованого року

С. відношення вартості вибувають за рік машин і устаткування до вартості придбаних за той же рік нових машин і устаткування

2. Стан основних фондів характеризується: а) вартісними показниками; б) натуральними показниками; в) відносними показниками.

А. а), б)

В. а), в)

С. а), б), в)

Д. б), в)

3. Яке з наступних тверджень помилкове?

Норма амортизації залежить від:

А. вартості основних фондів

В. терміну служби основних фондів

С. вида основних фондів

Д. морального зносу основних фондів

4. Який з методів розрахунку середньорічної вартості основних фондів необхідно використовувати, якщо тільки відомі їх величини на початок і кінець року?

- A. середній хронологічної
- B. середньої зваженої
- C. середній арифметичної
- D. прогресивної

5. Як змінюється середньорічна вартість основних фондів, якщо з 1 квітня буде введено в експлуатацію основних фондів на суму 240 тис.грн., А з 1 жовтня буде продано обладнання на суму 240 тис.грн:

- A. зросте на 120 тис.грн.
- B. зросте на 100 тис.грн.
- C. зменшиться
- D. не зміниться

6. 3 точки зору стану основних фондів їх вартість ділять:

- A. первісну і відновну
- B. повну і залишкову
- C. відновлювану і ліквідаційну
- D. початкову і залишкову

7. Вартість основних фондів в новому, що не зношеному стані, називається:

- A. первісною
- B. відновленою
- C. залишковою
- 4. повною

8. Під моральним зносом розуміють:

- A. поступову втрату основними фондами своєї первісної споживчої вартості, яка відбувається в процесі їх функціонування або бездіяльності
- B. процес знецінення основних фондів до настання їх повного зносу під впливом науково-технічного прогресу
- C. процес перенесення вартості основних фондів на вартість виготовленої продукції частинами в міру експлуатації
- D. немає правильної відповіді

9. Ставлення виручки від реалізації чистої (товарообігу) до середньорічної вартості основних фондів характеризує

- A. фондоозброєність
- B. фондодідача
- C. фондомісткість
- D. фондооснащенность

10. Виручка від реалізації чиста в звітному році склала 1234 тис.грн., прибуток чистий - 88,8 тис.грн., фондомісткість основних фондів - 0,28 грн. Чому дорівнює середньорічна вартість основних фондів?

- A. 345,5 тис.грн.

- B. 4407,1 тис.грн.
- C. 4090 тис.грн.
- D. 24,9 тис.грн.

4. Виконайте індивідуальне завдання.

1. Оцінити ефективність використання основних фондів підприємства.
2. Проаналізувати динаміку і структуру напрямів використання оборотних активів.
3. Оцінити ефективність використання оборотних активів на підприємстві.
4. Скласти пояснювальну записку.

Основні фонди - це матеріальні цінності, що призначаються для використання в господарській діяльності підприємства протягом періоду, що перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію, вартість яких перевищує 2500 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Оборотні активи – частка виробничих фондів у вигляді предметів праці, елементи яких повністю споживаються у кожному виробничому циклі, змінюють або повністю витрачають власну натуральну форму та переносять власну вартість цілком на вартість готової продукції (платних послуг).

Оборотні активи знаходяться одночасно на усіх стадіях та в усіх формах виробництва, що забезпечує його безперервність й безперебійну роботу.

Таблиця 7.1 - Вихідна інформація для оцінки ефективності використання основних фондів підприємства

Показники	Од.вим.	Минулий рік	Звітний рік
Чиста виручка від реалізації продукції	тис.грн.		
Середньорічна вартість основних фондів	тис.грн.		
Прибуток чистий	тис.грн.		

Таблиця 7.2 - Аналіз ефективності використання основних фондів підприємства

Показники	Од.вим	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, +/-	Темп зміни, %
Фондовіддача					
Фондоємність					
Рентабельність основних фондів					
Інтегральний показник використання основних фондів					

Таблиця 7.3 - Аналіз структури використання оборотних активів підприємства

Елемент оборотних активів	На початок року		На кінець року		Відхилення, +/-		Темп зміни, %
	Сума, тис.грн.	Пит.вага, %	Сума, тис.грн.	Пит.вага, %	суми	Пит.ваги	
Запаси:							
виробничі запаси							
незавершене виробництво							
готова продукція							
товари							
Дебіторська заборгованість за товари, роботи і послуги:							
Дебіторська заборгованість по розрахунках:							
з бюджетом							
Інша поточна дебіторська заборгованість							
Грошові кошти і їх еквіваленти							
у національній валюті							
у іноземній валюті							
Інші оборотні активи							
Витрати майбутніх періодів							
Разом оборотних активів							

Таблиця 7.4 - Оцінка ефективності використання оборотних активів підприємства

Показники	Од. вим.	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)	Темп зміни, %
Рентабельність оборотних активів (P_{OA})					
Тривалість одного обороту оборотних активів в днях (t_{OA})					
Коефіцієнт оборотності (фондовіддачі) оборотних актив (K_{OB})					
Сума вивільнених з обороту (додатково залучених в оборот) оборотних активів (Δ_{OA})					
Коефіцієнт фондомісткості (загрузки) активів (K_{ZO})					

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Економіка підприємства в структурно-логічних схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецьк: ДонГУЕТ, 2005. - с.173.

- 3 Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
5. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. — 864 с.
6. Шваб Л. І. Економіка підприємства : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Л. І. Шваб. — К. : Каравела, 2011. — 416 с.
7. Яркіна Н. М. Економіка підприємства : навч. посіб. / Н. М. Яркіна. — К.: Видавництво Ліра-К, 2013. — 497с.
8. www.rada.gov.ua – Верховна Рада України;

ТЕМА 8. НЕМАТЕРІАЛЬНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) Що відноситься до об'єктів інтелектуальної власності?
 - 2) Які нематеріальні ресурси входять до групи промислової власності?
 - 3) Як гудвіл впливає на ринкову вартість підприємства?
3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Яке визначення є невірним?

Нематеріальні ресурси - це:

- A. об'єкти промислової та інтелектуальної власності, які характеризуються невизначеністю в отриманні майбутніх прибутків від їх використання
- B. складова частина потенціалу підприємства, здатна приносити користь протягом тривалого періоду
- C. права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інші майнові права
- D. частина основних фондів

2. Дозвіл використовувати технічне досягнення або інші нематеріальні ресурси на певний час і за певну винагороду - це:

- A. патент

- B. винахід
- C. ліцензія
- D. товарний знак

3. Знос на нематеріальні ресурси

- A. нараховується без урахування терміну їх корисного використання
- B. не нараховується
- C. нараховується з урахуванням терміну їх корисного використання
- D. немає правильної відповіді

4. Форма платежу за користування ліцензією у вигляді періодичних виплат залежно від показників діяльності ліцензіата це:

- A. паушальний платіж
- B. роялті
- C. комбінований платіж
- D. відсоток

5. Що може бути об'єктом винаходу:

- A. відкриття
- B. наукові теорії
- C. пристрій
- D. все перераховане вище

6. Ліцензії класифікуються на добровільні та примусові по

- A. характеру об'єкта ліцензії
- B. підставах видачі
- C. обсягом наданих прав
- D. за власності

7. Яке з наведених нижче визначень розкриває зміст нематеріальних активів?

- A. патенти, авторські права, права на об'єкти промислової власності, права на користування землею тощо
- B. промислова власність, інтелектуальна власність
- C. винаходи, промислові зразки, товарні знаки, інформаційна діяльність, програмне забезпечення тощо

8. Права на використання об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інші майнові права відносяться до...

- A. нематеріальних ресурсів
- B. нематеріальних активів
- C. основних виробничих фондів
- D. основного капіталу

9. До об'єктів промислової власності відносяться:

А. інформаційна діяльність, інформаційні технології, програмне забезпечення

В. винаходи, промислові зразки, товарні знаки, корисні моделі тощо

С. раціоналізаторські пропозиції, гудвіл, ноу-хау, комерційні таємниці

Тест 10. Який з підходів до оцінки ефективності використання нематеріальних активів підприємства ґрунтується на такій аксіомі: покупець не заплатить за нематеріальний актив більшу суму, ніж та, за яку він може купити аналогічний засвоєними споживчими властивостями об'єкт без істотних затримок?

А. витратний

В. ринковий

С. прибутковий

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.

2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.

3 Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.

4. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос [и др.]. - К. : Знання, 2010. - 463 с.

5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

6. Семернікова І. О. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. О. Семернікова, Н. В. Мешкова-Кравченко. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2010. – 312 с.

7. Сідун В. А. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова. – [2-е вид., переробл. та доповн.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 356 с.

8. Тимош І. М. Економіка праці : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тимош І. М. – Т. : Астон, 2001. – 347 с.

ТЕМА 9. ТРУДОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Методи матеріального стимулювання персоналу підприємства;
- 2) Методи морального стимулювання і мотивація персоналу підприємства;
- 3) Форми і системи оплати праці на підприємстві.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Явочна чисельність працівників - це:

А. кількість працівників, які постійно повинні знаходитися на робочих місцях при даному режимі роботи підприємства

В. кагальна кількість працівників, необхідних підприємству з урахуванням заміни працівників, що йдуть у відпустку, відсутніх по хворобі і тому подібне

С. кількість працівників апарату управління і допоміжного персоналу з урахуванням виконуваних ними функцій

Д. кількість працівників, що виконують операції, пов'язані з виробництвом продукції

2. Залежно від участі у виробничій діяльності працівників підприємства ділять на:

А. персонал основної діяльності і персонал неосновної діяльності

2. керівники, фахівці, службовці і робочі

3. висококваліфіковані, кваліфіковані і низкокваліфіковані

Д. по професіях і спеціальностях

3. Яке з перерахованих визначень найточніше характеризує поняття "Трудові ресурси підприємства"?

А. частина працездатного населення, яка за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає тій або іншій сфері діяльності

В. частина працездатного населення, яка привернута до певної праці

3. частина працездатного населення, яка повинна бути привернута до певної праці в перспективний період

Д. сукупність постійних робочих, котрі отримали необхідну професійну підготовку і мають досвід практичної роботи

4. Яким з перерахованих показників найдоцільніше використовувати для порівняльної оцінки продуктивності праці працівників підприємства:

А. зіставний об'єм випуску продукції, вироблений одним працівником

В. випуск продукції на одного працівника

3. валовий дохід, створений одним працівником

Д. кількість покупців, яких обслужив один працівник

5. Які умови сприятимуть зростанню продуктивності праці працівників підприємства?

- A. збільшення активної частини основних фондів
- B. зниження рентабельності
- C. зменшення контрольованої частки ринку

6. До внутрішніх чинників формування і зміни персоналу підприємства відносять:

- A. характер продукції
- B. юридичні і моральні норми суспільства
- C. технологія і організація виробництва
- D. демографічні процеси
- E. характер ринку праці

7. Професія - це:

- A. сукупність спеціальних знань і практичних навиків, які визначають ступінь підготовленості працівника до виконання професійних функцій обумовленої складності
- B. вузький різновид трудової діяльності в рамках професії
- C. вид трудової діяльності, здійснення якої вимагає відповідного комплексу спеціальних знань і практичних навиків

8. Відношення кількості звільнених до середнесписочної чисельності працівників, характеризує:

- A. плинність кадрів на підприємстві
- B. стабільність персоналу підприємства
- C. структуру чисельності працівників

9. Критерієм ефективності використання трудових ресурсів є:

- A. максимізація результатів праці при заданому об'ємі трудових ресурсів
- B. мінімізація трудових ресурсів на здійснення заданого результату
- C. оптимізація використання трудових ресурсів
- D. стабільність використання трудових ресурсів

10. Naturalні показники вимірювання продуктивності праці використовуються :

- A. для визначення ефективності використання праці робочих в порівнянні з нормами, рівня виконання норм вироблення або ступеня скорочення нормативного часу робочим у відсотках
- B. при зіставленні показників продуктивності бригад, ланок, робочих, при визначенні норм вироблення і рівня їх виконання
- C. для аналізу фактичних витрат робочого часу, визначення інтенсивності праці робочого, бригад або ланки
- D. для обліку і порівняння різноманітних видів робіт і приведення їх до єдиного вимірника

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.
3. Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.
4. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос [и др.]. - К. : Знання, 2010. - 463 с.
5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.
6. Семернікова І. О. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. О. Семернікова, Н. В. Мешкова-Кравченко. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2010. – 312 с.
7. Сідун В. А. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова. – [2-е вид., переробл. та доповн.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 356 с.
8. Тимош І. М. Економіка праці : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тимош І. М. – Т. : Астон, 2001. – 347 с.

ТЕМА 10. ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) Джерела формування капіталу.
 - 2) Напрямки використання капіталу підприємства.
 - 3) Класифікація фінансових ресурсів підприємства.
3. Виконайте індивідуальне завдання
 1. Проаналізувати динаміку і структуру джерел формування капіталу підприємства.
 2. Проаналізувати динаміку і структуру напрямів використання капіталу.
 3. Скласти пояснювальну записку.

Таблиця 10.1 - Аналіз джерел формування капіталу підприємства

Джерела формування	На початок року			На кінець року			Зміна за рік, +/-		
	Сума, тис.грн.	у % до підсумку	Частка джерел, %	Сума, тис.грн.	у % до підсумку	частка джерел, %	Сума, тис.грн.	у % до підсумку	Частка джерел, %
1. Власний капітал, всього в тому числі			100,0			100,0			
...									
2. Позиковий капітал, всього в тому числі			100,0			100,0			
- довгостроковий									
...									
- короткостроковий									
...									
Всього		100,0	-		100,0	-		-	-

Таблиця 10.2 - Аналіз напрямів використання капіталу підприємства

Напрямки використання	На початок року		На кінець року		Зміна за рік, +/-	
	Сума, тис.грн.	у % до підсумку	Сума, тис.грн.	у % до підсумку	Сума, тис.грн.	у % до підсумку
1. Необоротні активи						
...						
2. Оборотні активи						
....						
Всього						

У пояснювальній записці проаналізувати джерела формування та напрямки використання капіталу підприємства, зробити висновки і запропонувати шляхи щодо поліпшення структури капіталу підприємства.

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.

2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Економіка підприємства в структурно-логічних схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецьк: ДонГУЕТ, 2005. - с.173.

3 Гетьман, О. О. Економіка підприємства : навч. посіб. — 2-е вид. / Гетьман О. О., Шаповал В. М. - К. : Центр учбової літератури, 2010. — 488 с.

4. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос [и др.]. - К. :

Знання, 2010. - 463 с.

5. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

6. Семернікова І. О. Економіка підприємства : навч. посіб. / І. О. Семернікова, Н. В. Мешкова-Кравченко. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2010. – 312 с.

7. Сідун В. А. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. А. Сідун, Ю. В. Пономарьова. – [2-е вид., переробл. та доповн.]. – К. : Центр навч. л-ри, 2006. – 356 с.

8. Тимош І. М. Економіка праці : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Тимош І. М. – Т. : Астон, 2001. – 347 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ТЕМА 11. ТОВАРООБОРОТ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Проблеми управління товарообігом підприємства в сучасних умовах.
2. Товарообіг, його сутність і значення в підвищенні ефективності діяльності торгового підприємства .
- 3 Розвиток оптової та роздрібної торгівлі в Україні.
- 4 Основні напрямки вдосконалення політики управління товарообігом торговельного підприємства.
5. Оцінка ефективності управління товарообігом.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Яке з визначень точніше характеризує роздрібний товарообіг як економічну категорію?

- A. сума коштів, отримана від реалізації через роздрібну мережу та підприємства харчування товарів і послуг
- B. сукупність економічних відносин, які виникають в процесі обміну товарів на гроші населення шляхом купівлі-продажу
- C. кількість проданих товарів за групами та окремими найменуваннями
- D. немає правильної відповіді

2. Який із зазначених елементів за своїм економічним змістом не включається до складу роздрібногo товарообігу?

- A. продаж товарів з розстрочкою платежу в кредит
- B. продаж товарів та продукції підприємствам харчування
- C. продаж підприємством роздрібногo торгівлі товарів великими оптовими партіями за безготівковий розрахунок
- D. продаж друкованих видань через мережу кіосків

3. Які підприємства не здійснюють реалізацію товарів або послуг?

- а) промислові, б) сільськогосподарські, в) транспортні, г) будівельні, д) фінансові, е) торгові, ж) побутового обслуговування.
- A. д), ж)
 - B. б), е), д)
 - C. а), в), г), е)

D. немає таких

4. Забезпечення синхронізації ритму виробництва і ритму споживання товарів, схильних до різночасних сезонних коливань, шляхом створення запасів товарів властиво:

- A. роздрібній торгівлі
- B. оптовій торгівлі
- C. громадському харчуванню
- D. торгівлі в цілому, як галузі народного господарства
- E. промисловості

5. Продаж товарів масового споживання та надання платних послуг населенню для задоволення особистих потреб в обмін на його грошові доходи або іншим підприємствам - для подальшої переробки або продажу - це:

- A. роздрібний товарообіг
- B. оборот по покупним товарам
- C. товарообіг
- D. оборот по продукції власного виробництва

6. Товарообіг ресторанного господарства - це

A. продаж товарів населенню для задоволення особистих потреб в обмін на його грошові доходи

B. продаж товарів виробничими, торговими і посередницькими підприємствами іншим підприємствам і юридичним особам для наступної реалізації населенню або для виробничого споживання

C. продаж населенню та іншим споживачам кулінарних виробів, напівфабрикатів, покупних товарів, а також оптова реалізація продукції призначеної для доопрацювання і подальшого продажу населенню

7. Роздрібна реалізація товарів включає:

A. реалізацію товарів безпосередньо населенню для особистого споживання

B. реалізацію товарів підприємствам, організаціям для виробничого споживання

C. реалізацію товарів підприємствам, організаціям для колективного споживання

D. реалізацію товарів підприємствам, організаціям для подальшого перепродажу

8. Транзитний товарообіг в залежності від форми руху товару ділять на:

- A. оборот складський
- B. оборот за участю в розрахунках
- C. оборот без участі в розрахунках
- D. оборот по перерахунку

Е. оборот з продажу в кредит

9. Роздрібний товарооборот ресторанного господарства включає:

- А. реалізацію кулінарної продукції безпосередньо населенню
- В. реалізацію кулінарної продукції іншим підприємством ресторанного господарства для доопрацювання
- С. реалізацію кулінарної продукції підприємствам, організаціям і установам для харчування обслуговуючого контингенту
- Д. реалізація кулінарної продукції в роздрібну торговельну мережу для продажу населенню

10. Покупні товари підприємств ресторанного господарства - це:

- А. продукти, які купуються у інших підприємств та реалізуються населенню без кулінарної обробки
- В. продукти харчування й сировина, що пройшли кулінарну обробку і отримали посвідку кулінарного виробу
- С. продукція підприємства ресторанного господарства, показником обсягу виробництва якої є блюдо
- Д. продукція підприємства ресторанного господарства, показником обсягу виробництва якої є кілограм, штука, літр, стакан

4. Розв'яжіть завдання.

За даними таблиці 4 розрахувати порівняльний товарообіг по всіх групах і в цілому по магазину і визначити індекс цін в цілому по магазину в порівнянні з попереднім роком.

Таблиця 11.1- Вихідні дані для розрахунку сопоставимого товарообороту у співставлених цінах (тис.грн.)

Наименование товаров	Товарооборот отчетного года в текущих ценах	Индекс изменения цен по сравнению с предшествующим периодом
1. М'ясо, птиця	2490	1.118
2. Молоко, молочні продукти	3720	1.124
3. Картопля	1560	1.128
4. Хліб,хлібобулочні вироби	2280	1.117
Усього по магазину		

Література:

- 1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
- 2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.

3. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

4. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погріщук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.

5. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

6. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).

7. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.

8. Економіка підприємства / [Покропивний С. Ф., Грещак М. Г., Колот В. М. та ін.] ; під заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.

9. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 727 с.

10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

ТЕМА 12. ОПТИМІЗАЦІЯ ПОТОЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1) Витрати підприємства: сутність, класифікація та процеси формування.

2) Структура сукупних витрат підприємства.

3) Методика складання кошторису витрат на виробництво продукції.

4) Система управління витратами.

5) Напрямки економії витрат підприємства.

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Залежно від впливу зміни обсягу виробництва або товарообігу витрати поділяються на:

А. продуктивні і непродуктивні

В. прямі та непрямі

- C. валові, середні і граничні
- D. умовно-постійні та умовно-змінні

2. Визначте вид залежності, при якій змінні витрати змінюються в тій же пропорції, що і обсяг виробництва або товарообіг:

- 1. дегресивна
- 2. пропорційна
- 3. прогресивна
- D. постійна

3. Витрати, які нормуються на одиницю товару - це витрати:

- A. основні
- B. накладні
- C. прямі
- D. непрямі

4. Прості витрати:

- A. об'єднують різноманітний склад витрат
- B. не залежать від зміни обсягу виробництва або товарообігу
- C. змінюються при зміні обсягу виробництва або товарообігу
- D. чи включають однорідні витрати

5. Структурні підрозділи підприємства, які здійснюють виробничий процес і його обслуговування - це:

- A. центр витрат по виробках
- B. центр витрат по послугах
- C. місце виникнення витрат
- D. центр відповідальності

6. Визначте неправильне вираз:

- A. зниження витрат є найважливішим джерелом зростання прибутку
- B. зниження витрат забезпечує можливість зменшення цін на виріб
- C. зниження витрат збільшує потребу в оборотних активах
- D. зниження витрат зменшує потребу в оборотних активах

7. Сума грошових коштів, яку виплачує покупець продавцеві відповідно їх домовленості, умов, що склалися на ринку, властивостей товару та ін. - це:

- A. повна собівартість
- B. прибуток підприємства
- C. ціна
- D. торговельна надбавка

8. Роздрібну ціну підприємства (Ц_р) можна розрахувати за формулою:

- A. $C_r = C_c + П$

$$\begin{aligned}
 \text{Д. Цр} &= \text{СС} + \text{П} + \text{АЗ} + \text{ПДВ} \\
 \text{С. Цр} &= \text{СС} + \text{П} + \text{АЗ} + \text{ПДВ} + \text{Нпоср} \\
 \text{D. Цр} &= \text{СС} + \text{П} + \text{АЗ} + \text{ПДВ} + \text{Нпоср} + \text{ТН}
 \end{aligned}$$

9. Поточні витрати на виробництво продукції, виражені в грошовій формі - це:

- A. виробнича собівартість
- B. витрати підприємства
- C. витрати обігу
- D. інші операційні витрати

10. За участі в процесі створення вартості витрати діляться на:

- A. стартові, поточні, одноразові
- B. умовно-постійні та умовно-змінні
- C. прямі і непрямі
- D. основні і накладні

4. Виконайте індивідуальне завдання

1. Оцінити склад і динаміку поточних витрат підприємства (табл. 11.1).
2. Проаналізувати показники ефективності поточних витрат підприємства (табл. 12.2).
3. Скласти пояснювальну записку.

Таблиця 12.1 - Аналіз динаміки структури поточних витрат підприємства

Показники	Минулий рік		Звітний рік		Абсолютне відхилення, +/-		Темп зміни, %
	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	
Собівартість реалізованої продукції							
Витрати на збут							
Адміністративні витрати							
Сума витрат виробництва							
Інші операційні витрати							
Втрати від участі в капіталі							
Фінансові витрати							
Сума валових поточних витрат							

Таблиця 12.2 - Аналіз ефективності поточних витрат підприємства

Показники	Од. вим	Минулий рік	Звітний рік	Відхи лення, +/-	Темп зміни, %
Рівень витратоємності основної діяльності					
Рівень витратоємності збуту продукції					
Коефіцієнт витратовіддачі					
Рентабельність витрат виробництва					

У пояснювальній записці дати оцінку результатам розрахунків, зробити висновки і запропонувати шляхи підвищення ефективності використання поточних витрат підприємства.

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.
2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Економіка підприємства в структурно-логічних схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЕТ, 2005. - с.173.
3. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.
4. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погріщук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.
5. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.
6. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).
7. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.
8. Економіка підприємства / [Покропивний С. Ф., Грещак М. Г., Колот В. М. та ін.] ; під заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.
9. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 727 с.
10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

ТЕМА 13. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
 - 1) Сутність понять виручка від реалізації продукції та доходу підприємства. Це тотожні визначення?
 - 2) Які види прибутку Ви знаєте?
 - 3) Чистий прибуток підприємства та методика його розрахунку.
 - 4) Методика розрахунку точки беззбитковості підприємства.
 - 5) Назвіть основні показники фінансово-економічних результатів діяльності підприємства та надайте їх характеристику.
 - 6) Що таке фінансова звітність на підприємстві? Назвіть її функції..

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Валовий дохід підприємства - це:

- A. Чистий дохід, створений у сфері матеріального виробництва в процесі підприємницької діяльності
- B. Загальна сума доходу від усіх видів діяльності підприємства, отримана протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах
- C. Дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі
- D. Немає правильної відповіді

2. Об'єктом розподілу прибутку є:

- A. Валовий прибуток підприємства
- B. Оподаткований прибуток підприємства
- C. Чистий прибуток підприємства
- D. Прибуток від звичайної діяльності

3. Якщо граничний рівень валового доходу зростає, а витрат знижується, то чи ефективно нарощувати виробництво (товарообіг)?

- A. Ефективно
- B. Неefективно
3. Ефективність не зміниться
- D. За наведеними даними можна визначити зміна ефективності

4. Який обсяг одержуваного прибутку прийнято вважати мінімальним?

- A. Розмір прибутку, яку б отримав власник підприємства від зберігання грошових коштів, вкладених в дане підприємство, в банку

В. Деяка сума прибутку, яку хотів би отримати власник як плату за створення підприємства

С. Розмір прибутку, якої буде достатньо для економічного розвитку підприємства і задоволення економічних інтересів власників використовуваного майна

Д. Розмір прибутку, відповідний середньогалузевим її розмірами в даний час

5. Як економічна категорія прибуток

А. Характеризує ефективність використання ресурсів

В. Чи є фінансовою основою для подальшого розвитку підприємства

С. Чи відображає чистий дохід, створений у сфері матеріального виробництва в процесі підприємницької діяльності

Д. Чи відображає сукупність відносин суб'єктів господарювання, що беруть участь у формуванні та розподілі національного доходу

6. Нерозподілений прибуток - це:

А. Фактично отриманий прибуток

В. Прибуток скоригована на рівень інфляції

С. Різниця між отриманими валовими доходами і витратами підприємства

Д. Частина чистого прибутку за вирахуванням дивідендів і відрахувань, яка використовується на реінвестування

7. Рентабельність капіталу визначається як відношення прибутку до:

А. Середній вартості основних виробничих фондів і матеріальних оборотних коштів

В. Розміром грошових коштів (в касі, на рахунках) підприємства

С. Вартості всього майна, що має в розпорядженні підприємства

Д. Власним засобів підприємства

8. У чому проявляється розподільна функція прибутку?

А. Прибуток характеризує економічний ефект, отриманий в результаті діяльності підприємства і відображає кінцевий фінансовий результат

В. Прибуток одночасно є фінансовим результатом і основним елементом фінансових ресурсів підприємства

С. Прибуток є одним із джерел формування бюджетів різних рівнів

Д. Немає правильної відповіді

4. Виконайте індивідуальне завдання

1. Проаналізувати джерела формування прибутку підприємства.

2. Проаналізувати фактори, що вплинули на прибуток підприємства.

3. Проаналізувати рентабельність підприємства.

4. Скласти пояснювальну записку.

Прибуток – найважливіший показник роботи підприємства, його ефективності, джерело життєдіяльності підприємства. Зростання прибутку створює фінансову основу для самофінансування діяльності підприємства, здійснення розширеного відтворення і задоволення соціальних і матеріальних потреб працівників і власників підприємства. За рахунок прибутку виконуються також зобов'язання підприємства перед бюджетом, банками і іншими організаціями.

Кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства – прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування – є алгебраїчною сумою результату (прибутку або збитку) від реалізації товарної продукції (робіт, послуг), результату (прибутку або збитку) від інших видів діяльності реалізації.

На основі даних статистичної форми № 2 «Звіт про фінансові результати» необхідно визначити структуру валового доходу підприємства і оцінити джерела формування фінансового результату.

Для оформлення результатів розрахунків рекомендується використовувати таблицю 13.1; 13.2.

Таблиця 13.1 - Аналіз структури доходів підприємства

Показники	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення, +/-	
	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	Сума, тис.грн.	Пит. вага, %	Суми, тис.грн.	Пит. ваги, %
1. Чиста виручка від реалізації продукції						
2. Інші операційні доходи						
3. Доход від участі в капіталі						
4. Інші фінансові доходи						
5. Інші доходи						
Валовий дохід, всього						

На динаміку прибутку виробничого підприємства суттєвий вплив роблять зміна рентабельності продажів і об'єму реалізованої продукції. Вплив вказаних факторів можна розрахувати за наступною формулою:

$$Po = \frac{P_{prod} \times Vp_{ч}}{100\%} \quad (13.1)$$

Для розрахунку впливу факторів на прибуток від операційної діяльності необхідно використати логарифмічний метод факторного аналізу.

Результати аналізу факторів, що вплинули на динаміку прибутку від операційної діяльності підприємства, доцільно узагальнити в таблиці 12.3.

Таблиця 13.2 - Загальна оцінка джерел формування фінансового результату (тис. грн.)

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, +/-	Темп зміни, %
1. Чиста виручка від реалізації продукції				
2. Собівартість реалізованої продукції				
3. Валовий прибуток				
4. Прибуток (збиток) від операційної діяльності				
5. Прибуток (збиток) від фінансової діяльності				
6. Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування				
7. Чистий прибуток (збиток)				

Таблиця 13.3 - Вплив факторів на прибуток від операційної діяльності

Фактори	Розмір впливу, +/-
...	
...	
Разом:	

Підприємство, що здійснює комерційну діяльність, зацікавлене не тільки в найбільшій масі прибули, але і в ефективності використання наявних засобів, тобто в підвищенні рентабельності.

Рентабельність - це відносний показник ефективності роботи підприємства.

Показники рентабельності підрозділяються на дві групи:

- рентабельність продукції (продажів);
- рентабельність вкладень в підприємства (рентабельність капіталу).

Разом дані показники рентабельності дають можливість комплексно оцінити ефективність діяльності підприємства.

Таблиця 13.4 - Аналіз показників рентабельності підприємства

Показники рентабельності	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, +/-
...			
...			
...			

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.

2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.

3. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

4. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погріщук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.

5. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

6. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).

7. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н.,проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.

8. Економіка підприємства / [Покропивний С. Ф., Грещак М. Г., Колот В. М. та ін.] ; під заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.

9. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 727 с.

10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

ТЕМА 14. ОБҐРУНТУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Форми контролю: тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, перевірка завдань.

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

- 1) Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат
- 2) Передумови аналізу за умови невизначеності та безпеки виробництва
- 3) Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Що є визначальним в поданні власника про мінімальний рівень рентабельності на вкладений капітал?

- A. розмір поточних витрат на ведення діяльності
- B. частка змінних витрат у обсязі випуску і реалізації продукції без ПДВ
- C. оцінка економічного потенціалу підприємства за допомогою розрахунку суми чистого прибутку
- D. рівень депозитної ставки банків

2. Якому виду планування притаманне визначення "точки беззбитковості"?

- A. планування обсягу виробництва
- B. планування асортименту
- C. планування дизайну продукції
- D. планування технології виробництва

3. Якщо обсяг виробництва і реалізації, розрахований в точках беззбитковості і мінімального рівня рентабельності, перевищує наявні у підприємства потужності, то необхідно:

- A. збільшити ціну на продукцію, що випускається
- B. знизити ціну на продукцію, що випускається
- C. зменшити прибуток
- D. збільшити прибуток, розширивши напрямки її використання

4. Кількісно мінімальний рівень рентабельності визначається:

- A. розміром постійних і змінних витрат підприємства
- B. розміром капіталу, вкладеного власником в дане підприємство
- C. рівнем депозитної ставки банку
- D. ставкою податку на прибуток

5. Обсяг випуску і реалізації продукції, при якому сума отриманого доходу покриває суму поточних витрат і забезпечує сплату податку на додану вартість - це:

- A. точка беззбитковості
- B. точка мінімальної рентабельності
- C. мінімальний рівень рентабельності
- D. обсяг випуску, що забезпечує досягнення цільового прибутку

6. Якщо одночасно збільшуються постійні і змінні витрати на одиницю продукції, то точка беззбитковості:

- A. збільшується
- B. зменшується
- C. не змінюється
- D. вплив неможливо виявити з наведеної інформації

7. Компанія планує продати 40 000 одиниць продукції. постійні витрати компанії 80000 грн., а змінні - складають 60% ціни реалізації. Для

отримання операційного прибутку в розмірі 20 000 грн. ціна реалізації одиниці продукції повинна бути, грн.:

- A. 3,75 грн.
- B. 4,17 грн.
- C. 5,00 грн.
- D. 6,25 грн.

8. Загальні витрати на виробництво 20000 одиниць продукції склали 240 000 грн. (в т. ч. змінні витрати на одиницю 7 грн.). Витрати підприємства на виробництво 15000 одиниць продукції складуть, грн.:

- A. 180000 грн.
- B. 205000 грн.
- C. 240000 грн.
- D. 275000 грн.

9. Метод вищої-нижчої точки використовують:

- A. для визначення критичної точки обсягів виробництва
- B. для визначення точки виробництва, в якій прибуток буде максимальної
- C. для визначення мінімальної ціни реалізації виробів
- D. вірними є всі попередні варіанти відповідей

10. За наведеними даними по підприємству слід обрати відповідний варіант точка безбитковості:

Обсяг реалізації 1200000 грн.

Змінні витрати 240000 грн.

Постійні витрати 60000 грн.

- A. 60000 грн.
- B. 300000 грн.
- C. 75000 грн.
- D. 240000 грн.

4. Розв'яжіть завдання.

Використовуючи дані з таблиці 14.1, заповніть всі рядки:

- проведіть розрахунок точки безбитковості для кожного варіанту;
- в варіантах № 1-4 розрахуйте змінні витрати на обсяг продукції;
- в варіантах № 5-8 розрахуйте змінні витрати на одиницю продукції.

Таблиця 14.1 – Вихідна інформація для розрахунків

№ варіанту	На одиницю продукції, грн.		На весь обсяг виробництва і реалізації продукції, грн.		Точка безбитковості, шт.
	ціна	змінні витрати	змінні витрати	постійні витрати	
1	100	50	?	100 000	?
2	150	50	?	125 000	?
3	200	175	?	150 000	?

4	500	250	?	200 000	?
5	25	?	55 000	75 000	?
6	75	?	450 000	150 000	?
7	50	?	125 000	250 000	?
8	100	?	50 000	50 000	?

Література:

1. Єрмак С.О. Конспект лекцій з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів денної та заочної форми навчання, 2016.

2. Фролова Л.В., Бакунов А.А., Шаруга Л.В. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие. – Издание 3-е дополн. – Донецк: ДонГУЭТ, 2005. - с.173.

3. Господарський кодекс України №436-IV від 16.01.2003 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144.

4. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. / В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, 2. В. Погрішук – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦУЛ, 2012. – 304 с.

5. Економіка підприємств : підруч. / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик, А. О. Павленчик. – К. : Знання, 2010. – 463 с.

6. Економіка підприємства : навч. посіб. / [Ліпич Л. Г., Буняк Н. М., Геліч Н. В. та ін.] ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. 2-ге вид., переробл. і доп. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – 590 с. – (Посібники та підручники СНУ імені Лесі Українки).

7. Економіка підприємства : підруч. / за заг. ред. д.е.н.,проф. Л. Г. Мельника. - Суми : Університетська книга, 2012. – 864 с.

8. Економіка підприємства / [Покропивний С. Ф., Грещак М. Г., Колот В. М. та ін.] ; під заг. ред. С. Ф. Покропивного. – К. : КНЕУ, 2001. – 457 с.

9. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / О. С. Іванілов. – К. : Центр учб. л-ри, 2011. – 727 с.

10. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 : із змінами, внесеними згідно із Законами України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17, ст. 112.

Навчальне видання

**Єрмак Світлана Олександрівна, к.е.н., доцент
Костакова Ліна Дмитрівна, асистент**

Кафедра підприємництва і торгівлі

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

**Зведений план 2016 р., поз. № __
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50005, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16.**